

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

LIETUVA

**ŠVIETIMAS ŠALYJE IR
REGIONUOSE**

Mokinių pasiekimai

2016

SANTRAUKA

ŠVIETIMO APRŪPINIMO CENTRAS

**Vilnius
2016**

Švietimo ir mokslo ministerija leidžia leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2016. Mokinių pasiekimai“ santrauką, kuriame nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu apžvelgti mokinių pasiekimai ir jiems įtaką darantys veiksniai.

Pasiūlymus, komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt) ir Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento direktoriui Aidui Aldakauskui (Aidas.Aldakauskas@smm.lt).

REDAKcinė GRUPė:

Genoveita Krasauskienė (pirmininkė)
Aidas Aldakauskas (pirmininkės pavaduotojas)
Ričardas Ališauskas (pirmininkės pavaduotojas)
Monika Bilotienė
Veronika Šiurkienė
Saulė Vingelienė
Jūratė Vosilytė-Abromaitienė
Žydronė Žukauskaitė-Kasparienė

LEIDINIO RENGėJAI:

Švietimo ir mokslo ministerija: dr. Rita Dukynaitė, Laimutė Jankauskienė, dr. Loreta Žadeikaitė
Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra: Evaldas Bakonis, dr. Sandra Balevičienė, Jolanta Jevsejevienė, Kristina Kardelytė, Snieguolė Vaičekauskienė, dr. Rima Zablackė

STATISTINIUS ŠVIETIMO DUOMENIS, INFORMACIJĄ TEIKė IR KONSULTAVO:

Švietimo ir mokslo ministerija: Ovidijus Damskis, Laimutė Jankauskienė, Vilmantė Levanavičiūtė, Tomas Pūtys, Gražina Šeibokienė, dr. Loreta Žadeikaitė
Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras: dr. Gediminas Beresnevičius, Gintaras Prunskus, Nijolė Šutinienė, Gitana Viganauškienė
Nacionalinis egzaminų centras: dr. Daiva Bigelienė, dr. Pranas Gudynas, Eglė Melnikė, Mindaugas Stundža
Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras: Simona Bieliūnė
Švietimo informacinių technologijų centras: Eduardas Daujotis

Redaktorė Nijolė Šorienė

Maketuotojas Gintautas Vaitonis

Dizainerė Inga Kvaraciejienė

Viršelyje: *Simonos Dailidonytės*, Kauno Jono Jablonskio gimnazijos 4 b klasės mokinės (mokytoja Giedrė Genutė), piešinys

Gerinti mokinių ugdymo kokybę – svarbiausias švietimo sistemos tikslas, dėl kurio visos švietimo institucijos turi dirbti išvien. Tai pabrėžiama pagrindiniuose šalies strateginiuose dokumentuose – Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje, XVI Vyriausybės programoje.

Dažnai pasidžiaugiamo įvairiais Lietuvos švietimo sistemos laimėjimais, tačiau vis dar turime ir neatidėliotinų darbų. Lietuvos visuomenės netenkina mokinių pasiekimai, kurie, lyginant su Europos Sąjungos ar kitomis pasaulio šalimis, nėra aukšti. Tyrimai rodo, kad šiandien mokyklų galimybės kokybiškai ugdyti jaunąją kartą labai skiriasi: vienos mokinių pasiekimai aukšti, nuolat gaunama reikiama pagalba, mikroklimatas palankus ugdymui, o kitose pasiekimai prastesni, labiau plinta patyčios.

Šiais metais Švietimo ir mokslo ministerija leidžia švietimo būklės analizės leidinį, kuriame šalies ir regioniniu lygmeniu apžvelgiamas mokinių pasiekimų gerinimas. Leidinyje mokinių mokymosi pasiekimų klausimai aptariami nacionaliniu lygmeniu, pateikiama informacija apie mokinių pasiekimų gerinimo politiką, socialinį, ekonominį ir kultūrinį kontekstą, mokinių mokymosi ir saviraiškos pasiekimus ir mokymosi pasiekimams įtakos turinčius veiksnius, apibendrinami ir palyginami įvairių savivaldybių mokinių rezultatai.

Raginu švietimo bendruomenę atidžiai analizuoti leidinio duomenis, gilintis į esamą padėtį, dirbti drauge. Norime, kad leidinyje pateikiami duomenys ir rekomendacijos neliktų tik perskaityti, į juos turi būti veiksmingai atsižvelgiama priimant pagrįstus sprendimus. Tikiuosi, bendras mūsų darbas lems tai, kad visų mokinių pažanga tenkins juos pačius, jų mokytojus, tėvus, politikus ir švietimo administratorius.

Linkiu sėkmės, išminties ir susitelkimo bendruose darbuose!

Audronė Pitrienė,
švietimo ir mokslo ministrė

TURINYS

Santrumpos	5
Įvadas	6
Mokinių pasiekimų gerinimo politika	7
Mokymosi pasiekimų veiksniai	9
Mokymosi konteksto veiksniai	10
Mokyklos veiklos veiksniai	12
Mokinių pasiekimai	17
Tarptautinių ir nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai	18
Mokinių pasiekimų savivaldybėse apibendrinimas	28
Šaltiniai	38

SANTRUMPOS

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, OECD)

ES – Europos Sąjunga

HBSC – Tarptautinis mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir sveikatos tyrimas (angl. *Health Behaviour in School-Aged Children*)

ICILS – Tarptautinis informacinio ir kompiuterinio raštingumo tyrimas (angl. *International Computer and Information Literacy Study*)

IEA – Tarptautinė švietimo pasiekimų vertinimo asociacija (angl. *International Association for the Evaluation of Educational Achievement*)

IKT – informacinės komunikacinės technologijos

LMNŠC – Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras

LSD – Lietuvos statistikos departamentas

NEC – Nacionalinis egzaminų centras

NMPT – nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai

NMVA – Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra

NVŠ – neformalusis vaikų švietimas

PIAAC – Tarptautinis suaugusiųjų gebėjimų tyrimas (angl. *Programme for the International Assessment of Adult Competencies*)

PIRLS – Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas (angl. *Progress in International Reading Literacy Study*)

PISA – Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas (angl. *Programme for International Student Assessment*)

PUPP – pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas

SEK – socialinis, ekonominis, kultūrinis statusas (kontekstas, aplinka)

ŠMM – Švietimo ir mokslo ministerija

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema

TIMSS – Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas (angl. *Trends in International Mathematics and Science Study*)

VBE – valstybiniai brandos egzaminai

ĮVADAS

Kas yra mokinių pasiekimai?

Termino **pasiekimai** reikšmė edukologijoje nėra galutinai apibrėžta, todėl jį vartojant reikia paaiškinti, kas turima galvoje. Kalbininkai šį terminą kritikuoja kaip netinkamą vertimą iš rusų kalbos (rus. *достижения*) ir siūlo keisti žodžiu *laimėjimai* (pasiekti pergalę, nugalėti). Dėl termino daugiareikšmiškumo nuolat tikslinamasi: ar kalbama apie mokinių pasiekimus kaip apie galutinį rezultatą, ar kaip apie pažangą, ar kaip apie įgudimą, ar kaip apie visa apimančią asmenybės brandą. Terminu aiškinimų gali būti dar daugiau, tačiau populiariausios ir pastaruoju metu aktualios mokslui, švietimo politikai ir praktikai yra bent trys jo reikšmės – kai jis suprantamas kaip:

- įgijimas, matomas, dažniausiai išmatuojamas rezultatas, atitinkantis standartus, apibrėžtus tikslus, kriterijus ar požymius (angl. *attainment*);
- matomas akademinis, kognityvinis, socialinis, kultūrinis, emocinis, charakterio pokytis, pastangos, padaryta asmeninė pažanga (angl. *achievement*);
- įgudimas atlikti užduotį tam tikru lygiu (angl. *proficiency*). Įgudus atsiskleidžia meistriškumas (angl. *excellence*), neįgudus – atkaklumas (angl. *persistence*).

Pasiekimų pagrindas – besiformuojančios vertybinės nuostatos, kurios lemia bręstančios ar save tobulinančios asmenybės atsakomybės lygį.

Bendroji termino *pasiekimai* samprata:

Pasiekimai = asmeninė pažanga (pastangos, pokytis), grindžiama vertybinėmis nuostatomis + įgudimo lygis + matomas išmatuojamas rezultatas

Tai, kas Lietuvos švietimo sistemoje laikoma svarbiais mokinių pasiekimais, atskleidžiama bendruosiuose tiksluose, kurie yra keliami ikimokyklinio, priešmokyklinio ir bendrojo ugdymo lygmenims.

Ikimokyklinio ugdymo tikslas yra padėti vaikui (nuo gimimo iki 6 metų) išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiaisiais ir vaikais, kūrybingumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis atsižvelgiant į prigimtines vaiko galias, individualią patirtį ir vadovaujantis raidos dėsningumais. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimai – tai ugdymosi procese įgyti vaikų gebėjimai, žinios ir supratimas, nuostatos, apie kuriuos sprendžiame iš vaikų veiklos ir jos rezultatų.

Priešmokyklinio ugdymo tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko patirtį, galias, ugdymosi poreikius, vadovaujantis humanistinėmis ir demokratinėmis vertybėmis, užtikrinti optimalią jo raidą ir padėti pasirengti mokytis pagal pradinio ugdymo programą. Priešmokyklinio ugdymo siekis – vaiko socialinė, sveikatos, pažinimo, komunikavimo ir meninė kompetencijos. Šios kompetencijos ir yra orientaciniai vaiko ugdymosi pasiekimai.

Bendrojo ugdymo tikslas – puoselėti kiekvieno mokinio dvasines, intelektines ir fizinės galias, ugdyti sąmoningą, savimi pasitikintį, gerbiantį kitus, kūrybingą, kritiškai mąstantį ir aktyviai dalyvaujantį Lietuvos ir Europos sociokultūriniame ir politiniame gyvenime pilietį. Ugdymosi rezultatai apibrėžiami kaip optimali asmenybės branda, kaip mokinio įgytų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visuma. Skiriamos septynios bendrosios kompetencijos: asmeninė, mokėjimo mokytis, komunikavimo, pažinimo, socialinė-pilietinė, kultūrinė, kūrybingumo. Šios kompetencijos apima žinias, gebėjimus ir nuostatas, įgyjamas mokantis įvairių dalykų, dalyvaujant įvairiose veiklose mokykloje ir už jos ribų, neformaliojo švietimo programose.

Šiame leidinyje apžvelgiama mokinių pasiekimų gerinimo politika, jiems įtakos turintys veiksniai ir įvairūs mokinių pasiekimai: saviraiškos, akademiniai ir kt. Leidinyje šie aspektai aptariami nacionaliniu lygmeniu, apibendrinami ir palyginami įvairių savivaldybių mokinių pasiekimai.

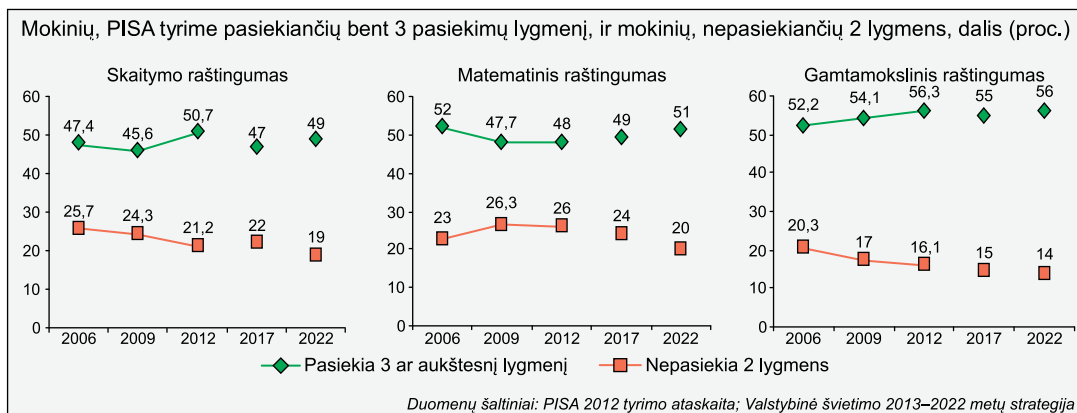
MOKINIŲ PASIEKIMŲ GERINIMO POLITIKA

Pagrindinis planavimo dokumentas, kuriuo vadovaujamosi priimant strateginius sprendimus ir rengiant valstybės planus ar programas, yra *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* (2012). Šalies viziją numatyta įgyvendinti 3 srityse – visuomenės, ekonomikos ir valdymo. Švietimui aktualiausios – sumanios visuomenės – srityje skiriamos trys visuomenės ugdymo kryptys: *veikli, solidari ir besimokanti* visuomenė.

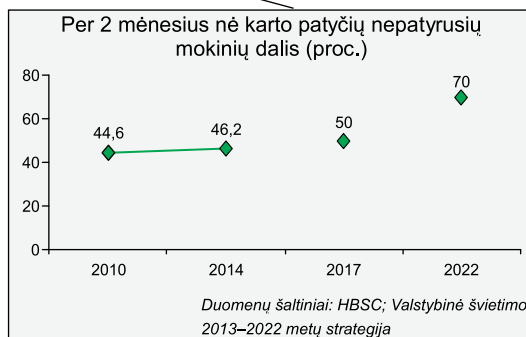
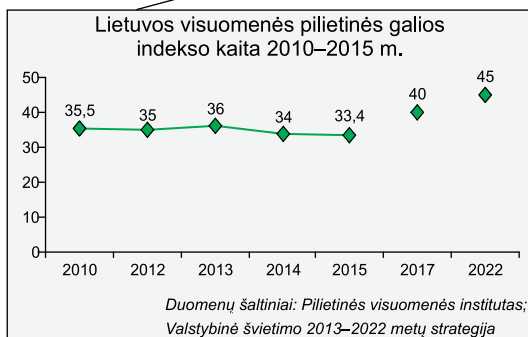
Lietuvos švietimo strateginį planavimą tęsia *Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija* (2013). Šiame dokumente mokinių pasiekimai ir jų gerinimo kryptys aprėpiami visapusiškai:

- **mokytojų profesionalumas**, aukštas kultūrinis išsilavinimas, kvalifikacijos tobulinimas suvokiami kaip esminės sąlygos ugdymui, o kartu ir mokinių pasiekimams, gerinti (I strategijos tikslas);
- **gebėjimų vertinimo sandaros** srityje siekiama, kad besimokančiųjų įgyjamos kompetencijos leistų jiems būti visaverčiais besikeičiančios visuomenės piliečiais, o kriterinis kaupiamasis vertinimas būtų naudojamas kaip besimokančiojo pasiekimų savikontrolės būdas (II strategijos tikslas);
- **įtraukusis ugdymas** švietimo sistemoje turi sukurti daugiau alternatyvų, siekiant ugdyti individualius gebėjimus ir tobulinti asmenybę. Siekiama rūpintis socialiniu, emociniu, lytiniu ir tarpkultūriniu ugdymu, užtikrinti naudojimosi švietimu pirmenybę socialinės atskirties, prekybos žmonėmis aukoms ir rizikos grupės bei specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems asmenims, plėtoti formaliojo ir neformaliojo švietimo integralumą ir tarpusavio papildomumą, diegti atvirus ir lanksčius mokymosi būdus, sudaryti galimybę mokytis savarankiškai (III strategijos tikslas);

1 pav. Šalies mokinių pasiekimai, padedantys matuoti *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* įgyvendinimą

Lietuvos mokinių pasiekimai

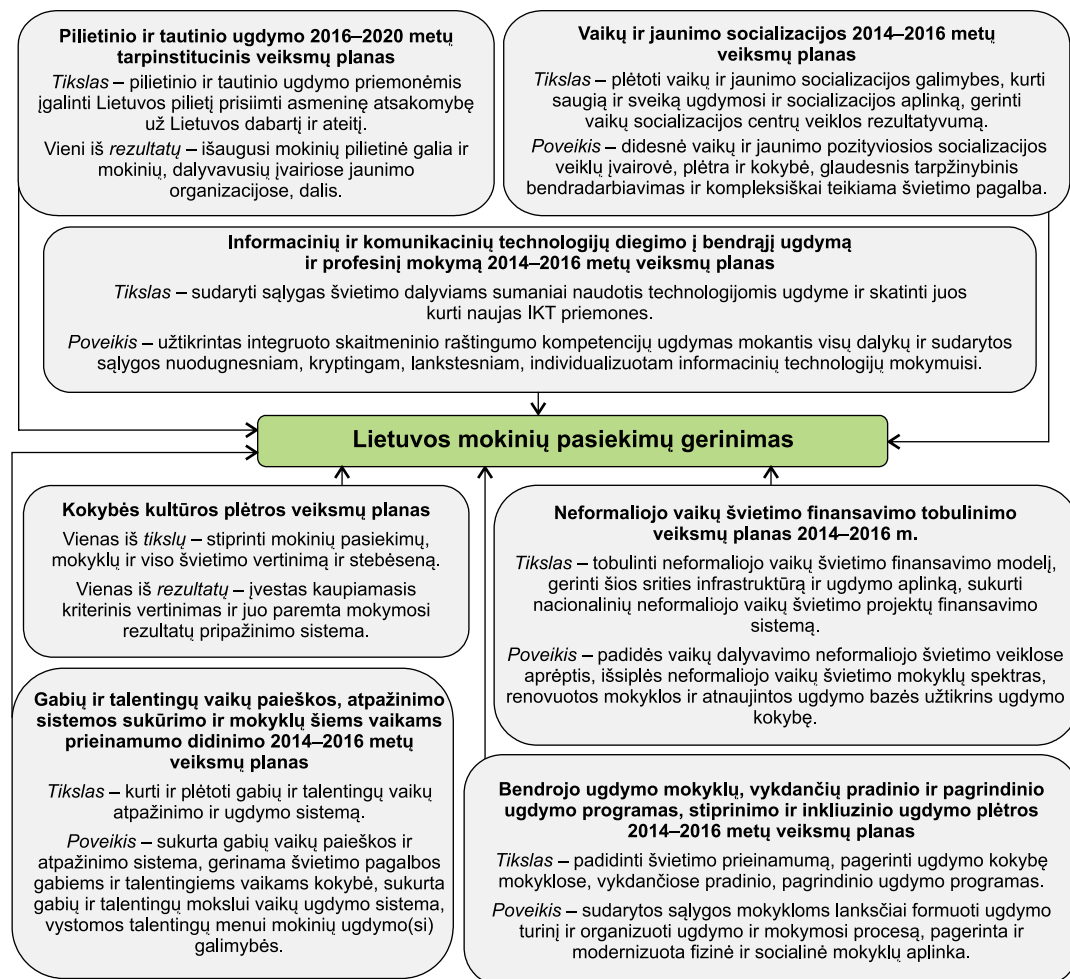

- švietimas turi atverti ir siūlyti **įvairias mokymosi galimybes**, padedančias žmogui tobulinti gebėjimus, įgyti pasitikėjimo savo jėgomis, ugdyti atsakomybę už save, bendruomenę, valstybę ir aplinką, todėl siekiama stiprinti mokinius ir studentus vienijančių vietinių ir nacionalinių organizacijų veiklą (IV strategijos tikslas).

Mokinių pasiekimus atspindintys rodikliai padeda matuoti, kaip įgyvendinami du *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* išskirti tikslai:

- pagrindinį strateginį tikslą, kuriuo užsibrėžta **Lietuvos švietimą paversti tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį**. Tarp rodiklių, matuojančių šio tikslo įgyvendinimo pažangą, yra tarptautinio penkiolikmečių mokymosi pasiekimų tyrimo PISA rezultatai ir pilietinės galios indekso reikšmės (1 pav.);
- tikslą, apibūdinantį bendrą posistemių veiklą dėl įtraukties, kuriuo siekiama **užtikrinant švietimo prieinamumą ir lygias galimybes, maksimaliai plėtojant vaikų ir jaunimo švietimo aprėptį suteikti mokiniams, studentams ir jaunimui palankiausias galimybes išskleisti individualius gebėjimus ir tenkinti specialiuosius ugdymosi ir studijų poreikius**. Tarp šio tikslo įgyvendinimo pažangą matuojančių rodiklių yra HBSC tyrimo duomenys apie mokinius, per 2 mėnesius nė karto nepatyrusius patyčių (1 pav.).

2 pav. ŠMM patvirtinti veiksmų planai, skirti Lietuvos mokinių pasiekimams gerinti

Įgyvendinti *Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos* tikslus, susijusius su mokinių pasiekimų gerinimu, padeda pastarųjų metų **veiksmų planai**, kuriuos vykdo ŠMM kartu su kitomis ministerijomis ir joms pavaldžiomis institucijomis. Veiksmų planai, kurių bent vienas iš tikslų yra gerinti mokinių pasiekimus, skirti bendrai kokybės kultūros plėtrai ir tam tikroms ugdymo sritims – pilietiniam ir tautiniam ugdymui, pozityviai socializacijai, gabių ir talentingų vaikų ugdymui, IKT diegimui, neformaliajam švietimui, įtraukiamam ugdymui (2 pav.).

Nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. įsigalioja **Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas** (2015), kuriame apibendrinami susitarimai dėl programų tikslų ir laukiamų ugdymo(si) rezultatų.

Siekiant gerinti mokinių skaitymo ir rašymo gebėjimus ir šių sričių pasiekimus, 2016 m. patvirtintos atnaujintos **Lietuvių kalbos pradinio ugdymo** ir **Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo programos**.

Universaliu šiuolaikinės mokyklos raidos orientyru tapo **Geros mokyklos koncepcija** (2015). Šiame dokumente svarbiausiu sėkmingos mokyklos veiklos požymiu laikomas tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas – geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai, pasiekiami per turiningas, įsimenančias, prasmingas ir malonias gyvenimo mokykloje patirtis. Koncepcijoje mokinių pasiekimai laikomi vienu iš 3 dėmenų, apibūdinančių asmenybės augimą: *asmenybės branda* (savivoka, savivertė, vertybinis kryptingumas ir gyvenimo būdas), *pasiekimai* (mokinių įgytų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visuma) ir *pažanga* (per tam tikrą laiką pasiektas lygis, atsižvelgiant į mokymosi startą ir asmenines raidos galimybes, mokiniui optimalų tempą ir bendrosiose ugdymo programose numatytus reikalavimus).

Mokinių pasiekimams gerinti rengiami ir nauji projektai pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą. Numatomos veiklos, skirtos teikti pagalbą žemų pasiekimų mokiniams, kurti kaupiamojo vertinimo, individualios vaiko pažangos stebėsenos ir vertinimo sistemą, plėsti elektronines ugdymo ir švietimo pagalbos paslaugas, mažinti atotrūkį tarp įvairių mokyklų ir regionų mokinių pasiekimų ir kt.

MOKYMO SI PASIEKIMŲ VEIKSNIAI

- Didelės įtakos mokinių pasiekimams turi socialinė ekonominė kultūrinė (SEK) mokinių aplinka. PISA tyrimo duomenimis, skirtumas tarp aukšto ir žemo SEK statuso Lietuvos mokinių įvairių sričių pasiekimų yra 71–83 taškai, t. y. prilygsta maždaug dvejų metų mokymosi rezultatams. Neigiamas nepalankios SEK aplinkos poveikis mokinių pasiekimams gali ir turi būti sumažintas švietimo ir kitomis priemonėmis (individualizuojant ugdymo turinį, gerinant mokyklų aprūpinimą žmogiškaisiais ir materialiniais ugdymo(si) ištekliais ir kt.).
- Teigiamos įtakos mokinių pasiekimams turi vaikų dalyvavimas ankstyvajame (ikimokykliniame ir priešmokykliniame) ugdyme. 2015 m. švietimo įstaigas lankė 91,4 proc. 4–6 metų vaikų. Šis rezultatas viršija *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* 2017 metams numatytą siekį (90 proc.). Tačiau labai skiriasi įvairiose vietovėse (miesto ir kaimo), įvairiose savivaldybėse gyvenančių mokinių dalyvavimo ankstyvajame ugdyme mastas. Miesto švietimo įstaigose ugdoma ir dalis kaime gyvenančių vaikų, tad mieste ugdymo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų aprėptis 2015 m. viršijo 100 proc., o kaime ji siekė apie 50 proc. Įvairiose savivaldybėse šio rodiklio reikšmė buvo nuo 34 proc. iki 123 proc.
- Išorinio mokyklų vertinimo duomenys atskleidė, kad didžiausią įtaką šalies mokinių pasiekimams turi šie mokyklos veiklos veiksniai: vertybės, elgesio normos ir principai; asmenybės raidos lūkesčiai; mokymo nuostatos ir būdai; mokytojo ir mokinio dialogas; mokymosi kokybė; mokinių, klasių ir visos mokyklos pažanga; tėvų švietimas ir personalo komplektavimas. Daugumoje mokyklų šios sritys įvertintos gerai arba vidutiniškai. Labai gerai kuri nors sritis buvo įvertinta ne daugiau kaip 8 proc. mokyklų, prastai – iki 2 proc.
- Išorinio vertinimo metu didesnėje dalyje (60–70 proc.) šalies mokyklų gerai įvertintas personalo komplektavimas, vertybės, elgesio normos ir principai, pamokoje kuriamas mokinio ir mokytojo dialogas. Tačiau mokymo nuostatos ir būdai, mokinių ir mokyklos pažanga, mokymosi kokybė daugumoje mokyklų (apie 80 proc.) įvertinta vidutiniškai.

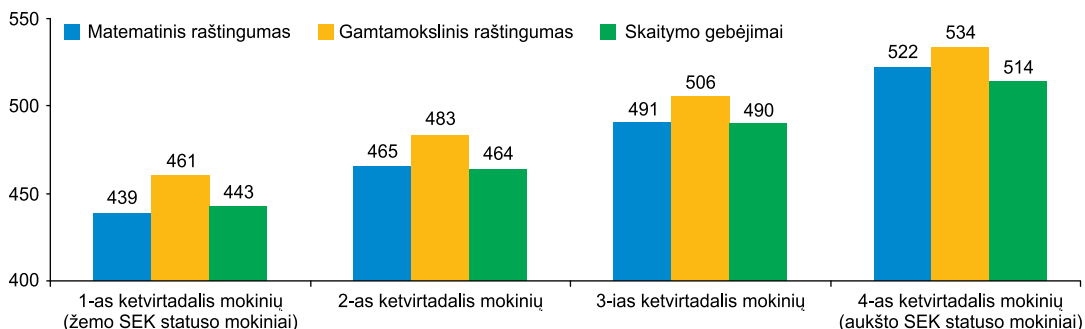

MOKYMOSI KONTEKSTO VEIKSNIAI

Socialinė, ekonominė ir kultūrinė mokinių aplinka

SEK mokinio aplinka – tai socialinis ekonominis mokinio šeimos statusas, kurį rodo tėvų išsilavinimas, pajamos, užimtumas, tėvų domėjimasis vaiko mokymusi, namuose esantys kultūriniai, edukaciniai ištekliai ir kt. SEK aplinka veikia vaiko gebėjimą ir galimybes mokytis. Nustatyta, kad kuo aukštesnis mokinių SEK statusas, tuo jų mokymosi rezultatai yra aukštesni. PISA 2012 m. tyrimo duomenimis, Lietuvoje skirtumas tarp aukšto ir žemo SEK statuso mokinių¹ matematinio raštingumo buvo 83 taškai² (EBPO šalyse – 90 taškų), kitose pasiekimų srityse – šiek tiek mažesnis (3 pav.).

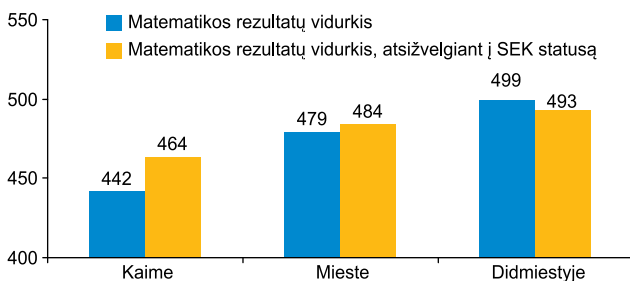
3 pav. Lietuvos mokinių mokymosi rezultatai pagal SEK statusą

Duomenų šaltinis: PISA duomenų bazė

Mokinių pasiekimus lemia ir vietovė, kurioje yra mokykla. Tyrimo duomenys atskleidė, kad aukščiausi didmiesčių mokyklose besimokančių 15-mečių pasiekimai, žemiausi – kaimo. Tai susiję su SEK aplinka, kuri kaimo vietovėse prastesnė. Tačiau netgi atsižvelgus į mokinių SEK statusą, skirtumas tarp kaimo ir didmiesčio mokinių pasiekimų yra didelis (4 pav.), t. y. vietovė mokymosi rezultatams įtakos turi ne tik dėl SEK aplinkos skirtumų, bet ir dėl kitų priežasčių.

4 pav. Lietuvos mokinių mokymosi rezultatai pagal vietovę, kurioje yra mokykla 2012 m.

Duomenų šaltinis: PISA 2012

Tačiau labai skiriasi ir toje pačioje vietovėje esančių įvairių mokyklų rezultatai. PISA 2012 m. tyrimas atskleidė, kad miestuose esančių gimnazijų ir vidurinių mokyklų rezultatai aukštesni nei miesteliuose ir kaimuose, o pagrindinių mokyklų – dažniausiai žemesni. Ypač didelis skirtumas tarp mokyklų tipų rezultatų yra Vilniuje (5 pav.).

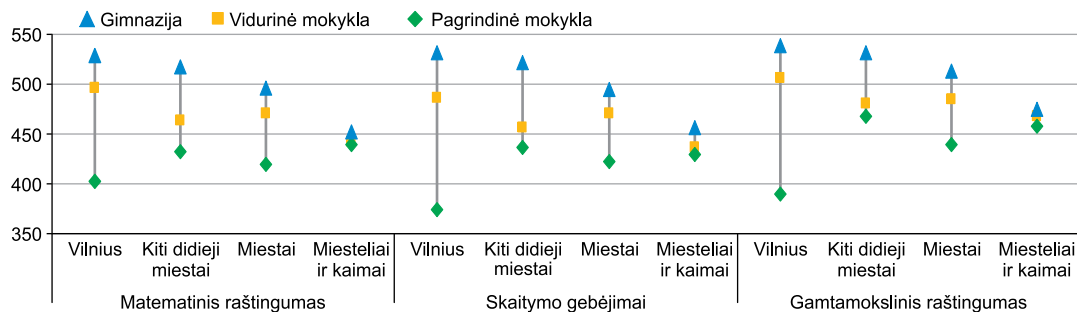
Skiriasi ne tik mokinių, mokyklų, bet ir savivaldybių SEK aplinka. Palankiausia SEK aplinka yra didžiausių šalies miestų ir dar keliose savivaldybėse. Tačiau yra ir savivaldybių, kuriose SEK rodikliai rodo itin nepalankią aplinką (6 pav.).

PISA tyrimas atskleidė, kad yra galimybių padėti mokiniams iš nepalankios aplinkos įveikti sunkumus ir pasiekti gerus rezultatus: geriau mokinių poreikiams ir galimybėms pritaikyti ugdymo turinį, gerinti mokyklų aprūpinimą žmogiškaisiais ir materialiniais ugdymo(si) ištekliais, mokiniams ir jų šeimoms skirti materialinę paramą, mažinti mokinių SEK statuso įtaką atrenkant mokinius į mokyklas ar programas.

¹ Mokinių SEK statusas yra laikomas aukštu, jeigu jie yra tarp 25 proc. savo šalies bendraamžių, kuriems priskirtas aukščiausias PISA tyrimo SEK statuso indeksas. Mokinių SEK statusas yra žemas, jei jie yra tarp 25 proc. savo šalies bendraamžių, turinčių žemiausią minėto indekso reikšmę.

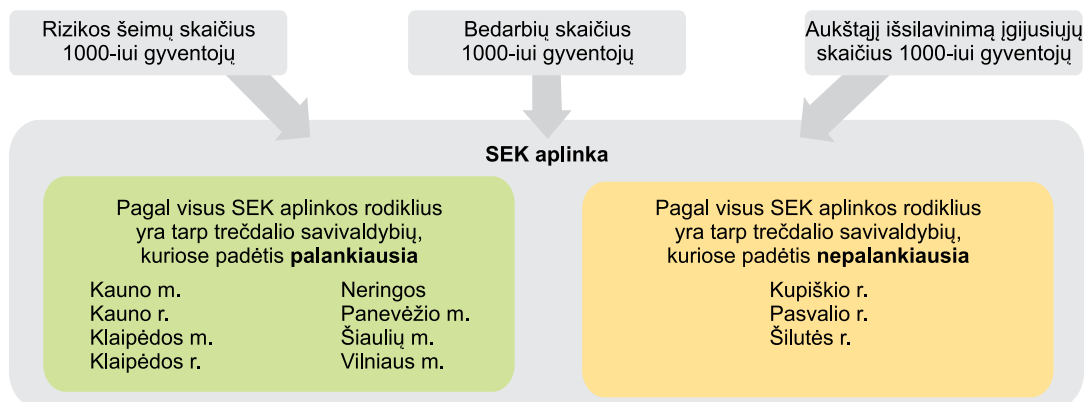
² PISA 2012 m. tyrime 41 tyrimo skalės taškas atitinka vienerių mokymosi metų rezultatą, t. y. EBPO šalyse vidutiniškai tiek skiriasi gretimosiose klasėse (pavyzdžiui, 9-oje ir 10-oje) besimokančių mokinių rezultatai.

5 pav. Lietuvos mokinių mokymosi rezultatai pagal vietovę ir mokyklos tipą 2012 m.

Duomenų šaltinis: PISA 2012

6 pav. Palankiausioje ir nepalankiausioje padėtyje pagal SEK aplinkos rodiklius esančios savivaldybės

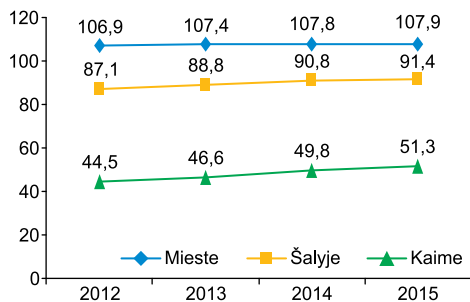
Duomenų šaltinis: LSD

Dalyvavimas ankstyvajame ugdyme

Moksliniais tyrimais įrodyta, kad ankstyvasis ugdymas turi teigiamos įtakos vaikų pažintinei raidai, kalbos lavėjimui, santykiams su bendraamžiais, savijautai ir elgsenai, motyvacijai mokytis visą gyvenimą ir vėlesniems vaiko akademiniais ir socialiniams pasiekimams. PISA 2012 m. duomenimis, Lietuvoje matematinio raštingumo rezultatai mokinių, kurie ikimokyklinio ugdymo įstaigą buvo lankę ilgiau nei metus, buvo 36 taškais aukštesni nei tų, kurie jos nelankė. Atsižvelgiant į mokinių SEK aplinką, šis skirtumas buvo 15 taškų.

2015 m. švietimo įstaigas lankė 91,4 proc. 4–6 metų vaikų. Tai jau viršija *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* iškeltą siekį, kad 2017 m. švietimo įstaigas lankytų 90 proc. šio amžiaus vaikų. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas mūsų šalyje labiau prieinamas miestuose gyvenantiems vaikams (7 pav.). Dalis kaimo vietovėse gyvenančių vaikų švietimo įstaigas lanko mieste, todėl šie duomenys ne visai tiksliai atspindi esamą padėtį (tą rodo ir 100 proc. viršijanti miesto vaikų ugdymo aprėptis). Tačiau akivaizdu, kad vaikų dalyvavimo ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme mastas mieste ir kaime labai skiriasi.

7 pav. Švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis (proc.)

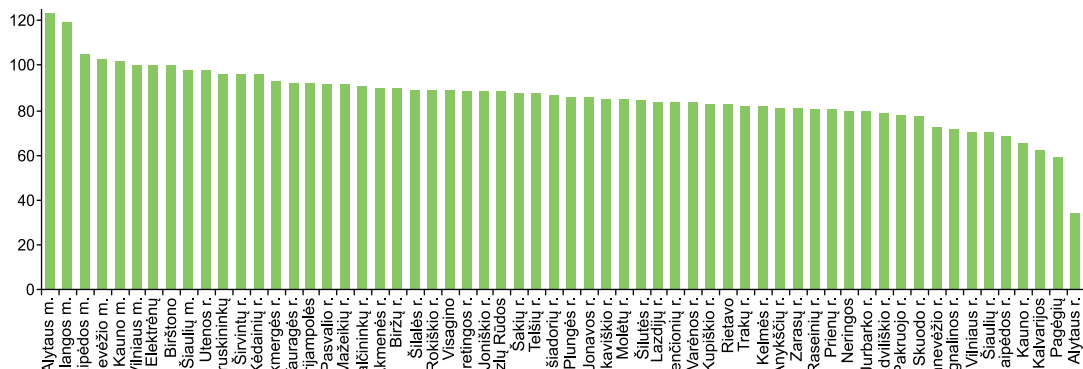

Duomenų šaltiniai: LSD, ŠVIS

Daugumoje savivaldybių (47-iose) švietimo įstaigas lanko 80 proc. ir daugiau 4–6 metų vaikų (8 pav.). Didžiausių šalies miestų savivaldybės patenka tarp tų, kuriose vaikų ugdymo aprėptis didžiausia, o aplink šiuos miestus esančios rajonų savivaldybės – kuriose mažiausia, nes dalis jose gyvenančių vaikų ugdymo įstaigas lanko miestuose. Neskaitant aptartų savivaldybių, didžiausia švietimo įstaigose ugdomų 4–6 metų vaikų dalis yra Palangos m., Elektrėnų ir Birštono savivaldybėse, mažiausia – Pagėgių ir Kalvarijos savivaldybėse.

8 pav. Švietimo įstaigas lankančių 4–6 metų vaikų dalis (proc.) savivaldybėse 2015 m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Konteksto ryšys su pasiekimais savivaldybėse

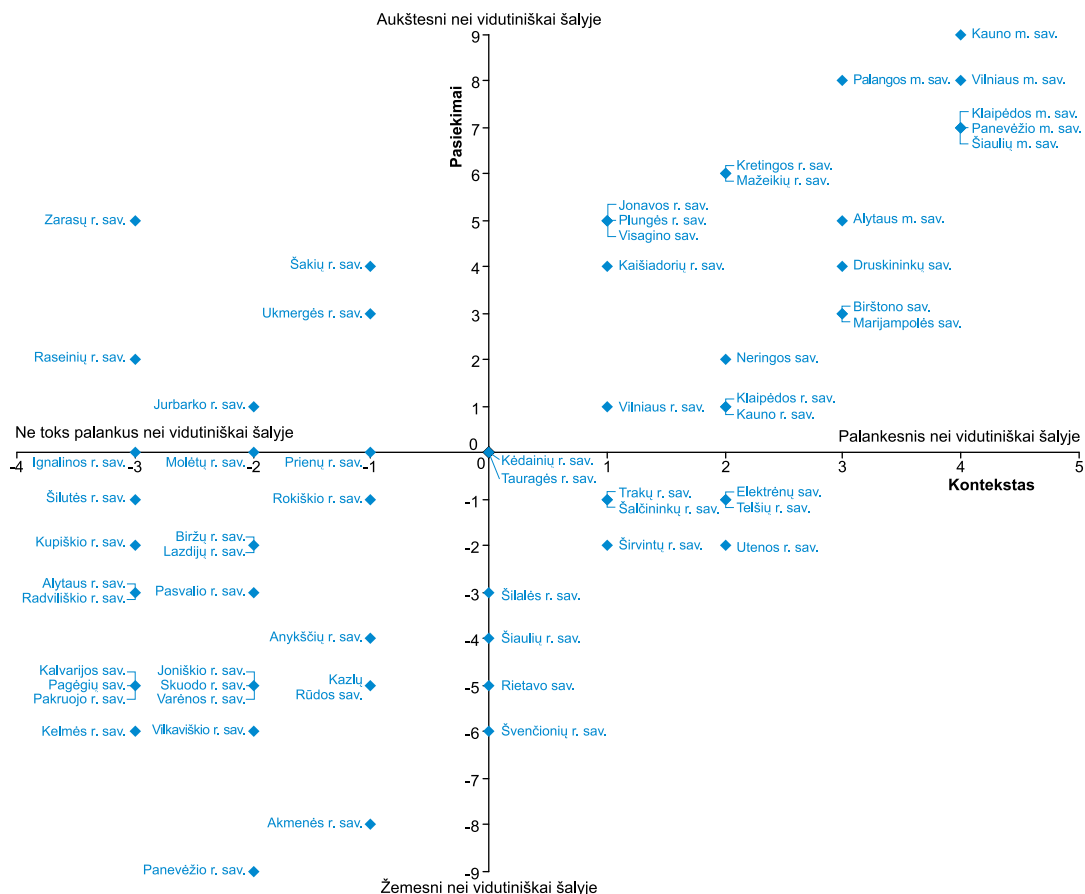
SEK aplinkos ir dalyvavimo ankstyvajame ugdyme veiksmų įtaka mokinių pasiekimams matyti ir savivaldybių lygmeniu: tose savivaldybėse (pavyzdžiui, Kauno m., Vilniaus m., Palangos m. ir kt.), kuriose kontekstas palankesnis, mokymosi pasiekimai aukštesni (9 pav.). Tačiau kai kuriose savivaldybėse (pavyzdžiui, Zarasų r., Raseinių r.) net ir esant ne tokiam palankiam kontekstui mokinių pasiekimai palyginti aukšti. Tokie pavyzdžiai rodo, kad, nors mokymosi rezultatams didelę įtaką turi įvairūs aplinkos veiksniai, tačiau nepalankus šių veiksmų poveikis gali būti sumažintas.

MOKYKLOS VEIKLOS VEIKSNIAI

Nustatyti, kurie mokyklos veiklos aspektai labiausiai padeda pasiekti aukštesnius mokymosi rezultatus, galima pagal mokyklų veiklos kokybės išorinio vertinimo duomenis. 2011–2015 m. vertintų 370 mokyklų, vykdančių bendrojo ugdymo programas, duomenų pagrindu atlikus daugialypę regresinę analizę nustatyta, kad didžiausią įtaką mokinių mokymosi pasiekimams turi aštuoni veiksniai (10 pav.):

- *vertybės, elgesio normos ir principai* (jų ugdomasis poveikis, santykių pozityvumas, taisyklių laikymosi nuoseklumas);
- *asmenybės raidos lūkesčiai* (tikėjimas kiekvieno mokinio sėkme ir tobulėjimo galimybe);
- *mokymo nuostatos ir būdai* (dėmesys mokymosi poreikiams, įvairių metodų, užduočių ir būdų tinkamumas);
- *mokytojo ir mokinio dialogas* (mokytojo aiškinimas, kalbėjimasis, pagyrimai, informavimas);
- *mokymosi kokybė* (mokinių noras ir gebėjimas mokytis, atsakomybė, įsitraukimas, problemų suvokimas ir gebėjimas jas spręsti);
- *pažanga* (mokinių, klasių ir visos mokyklos);
- *tėvų švietimas* (mokytojų ir tėvų bendradarbiavimas padedant vaikams mokytis);
- *personalo komplektavimas* (personalo kvalifikacija, skaičius, išsilavinimas).

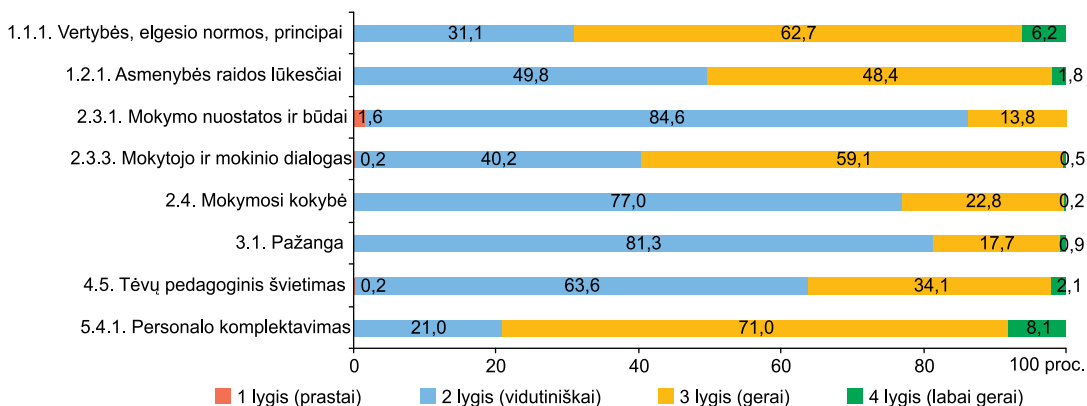
9 pav. Savivaldybės konteksto ryšys su mokinių pasiekimais

Paiškinimas: kontekstas įvertintas pagal aukštąjį išsilavinimą įgijusių gyventojų, bedarbių, rizikos šeimų ir 4–6 metų vaikų ugdymo aprėpties rodiklius (iš viso 4 rodikliai); mokinių pasiekimai – pagal valstybinių brandos egzaminų, pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatų, olimpiadų prizinių skaičiaus rodiklius (iš viso 9 rodikliai).

Duomenų šaltiniai: LMNŠC, LSD, NEC, ŠVIS

10 pav. Mokyklų pasiskirstymas (proc.) pagal rodiklių ir temų įvertinimo lygius 2010–2015 m.

Duomenų šaltinis: NMVA

Apibendrinti mokyklų išorinio vertinimo duomenys rodo, kad iš išskirtų mokinių mokymosi pasiekimus labiausiai lemiančių veiksnių gerai dažniausiai yra vertinamas personalo komplektavimas, vertybės, elgesio normos ir principai, mokytojo ir mokinio dialogas, asmenybės raidos lūkesčiai, o patenkinamai dažniausiai vertinama mokymo nuostatos ir būdai, atskirų mokinių ir mokyklos pažanga, mokymosi kokybė ir tėvų pedagoginis švietimas (10 pav.).

Vertybės, elgesio normos ir principai

Iš išorinio vertinimo duomenų matyti, kad bendrojo ugdymo mokykloje svarbiais yra laikomi įvairūs dalykai, ne visuomet atitinkantys vertybės sampratą – ugdymo proceso organizavimo, mokyklos valdymo, aprūpinimo, technologiniai dalykai. Kaip svarbiausios vertybės dažniausiai išskiriama pedagogų kvalifikacija ir jų metodinė veikla (1 lentelė).

1 lentelė. Vertintų mokyklų pedagogų požiūriu reikšmingi mokyklos veiklos aspektai 2010–2015 m.

Pedagogų nuomone, mokykloje yra svarbiausia	Dažnis (proc.)
Pedagogai, jų metodinė, kvalifikacinė ir kita veikla	41,7
Bendruomenės narių bendravimas ir bendradarbiavimas	34,4
Dėmesys mokinio poreikiams ir interesams	34,2
Psichologinė ugdymosi aplinka	22,3
Fizinė ugdymosi aplinka	15,9
Dėmesys mokinio tėvams, bendradarbiavimas su jais	15,6
<-->	
Pagarba	5,1
Tolerancija	4,4
Atsakingumas	4,2
Pilietiškumas	2,2
Sąžiningumas	1,4
Atvirumas	1,3
Kūrybingumo ugdymas(is)	1,3

Duomenų šaltinis: NMVA

Su mokyklos vertybėmis susijęs mokinių pritapimas mokykloje. PISA 2012 m. tyrimas parodė, kad tie mokiniai, kurie mokykloje nesijaučia vieniši, lengvai susiranda draugų, yra patenkinti savo mokykla, jaučiasi jai priklausantys, joje laimingi ir pan., pasiekia aukštesnius rezultatus (skirtumas tarp mažiausiai ir labiausiai pritapančių mokykloje Lietuvos 15-mečių matematinio raštingumo – 50 taškų).

Asmenybės raidos lūkesčiai

Išorinio vertinimo duomenimis, tik kas dvyliktoje vertintoje mokykloje (8,1 proc.) mokinio asmenybės raidos lūkesčiai yra stiprusis veiklos aspektas. Pedagogai, siekdami geriau pažinti mokinį ir jo šeimą, nedažnai aptaria mokinio polinkius, poreikius, interesus. Dar rečiau kartu su mokiniu ir jo tėvais aptariami raidos lūkesčiai, projektuojamas kiekvieno mokinio ugdymasis. Vertinimo duomenys atskleidžia, kad mokyklose ne visada pavyksta siekti kiekvieno mokinio ūgties. Ir labai gerai dirbančiose šalies mokyklose asmenybės raidos lūkesčiai gana dažnai įvertinami patenkinamai.

Mokymo nuostatos ir būdai

Mokyklų vertinimo duomenys atskleidžia, kad mokytojai dažniausiai orientuojasi į neturinčius išskirtinio kūrybingumo ir poreikių mokinius. Rūpinimasis *kiekvienu* mokiniu nėra pakankamas – bemaž kas antroje šalies mokykloje (48,5 proc. vertintų mokyklų) mokymo nuostatos ir ugdymo būdus rekomenduota tobulinti ir tik 3 proc. vertintų mokyklų mokymo nuostatos ir būdai buvo išryškinti kaip stiprusis veiklos aspektas.

NMPT 2014 m. taip pat atskleidė, kad nemažai daliai mokinių trūksta mokymo(si) individualizavimo ar kad individualizavimas taikomas neveiksmingai, o geri rezultatai vis dar pasiekiami ne tiek tobulinant mokymo(si) technologijas, kiek keliant mokiniams didelius reikalavimus.

Mokytojo ir mokinio dialogas

Beveik penktadalyje pamokų dialogas būna labai geras ir tik kas trisdešimt šeštoje stebėtoje pamokoje – prastas. Mokytojo ir mokinio dialogas kaip stiprioji veikla minimas gana dažnai (41,4 proc. mokyklų jis vertintas 3 arba 4 lygiu). Dialogą pamokoje atspindi aiškiai ir suprantamai mokytojų pateikiama informacija, nurodymai, ką ir kaip mokiniai turi padaryti, veiksmingas pagyrimų naudojimas.

Dialogas geriausiai įvertintas 11–12 klasėse, gimnazijose ir pradinėse mokyklose, prasčiausiai – 5–8 klasėse, pagrindinėse ir miestelio ar kaimo mokyklose. Šie duomenys gali rodyti nepakankamą komunikaciją tarp pedagogų (pavyzdžiui, pradinį klasių mokytojų ir įvairių dalykų mokytojų – „perimant“ mokinius, pagalbos specialistų ir paauglius ugdančių mokytojų).

Mokymosi kokybė

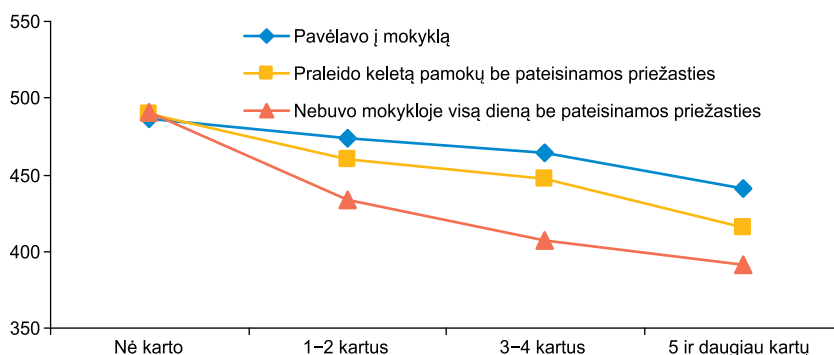
Išorinio vertinimo duomenų analizė atskleidžia, kad mokinių mokymasis galėtų būti geresnis, jei pamokose būtų sudarytos sąlygos aktyvesniam mokinių mokymuisi ir bendradarbiavimui. Pamokose vyrauja mokymas – dažnai mokiniai per pamoką yra mokytojo nurodymų vykdytojai, vyrauja mokytojo aiškinimas, demonstravimas, paskaita ir pan. Šalies mokyklos gana gerai apsirūpinusios mokymo priemonėmis, įranga ir šaltiniais. Vadinasi, jose yra gana geros sąlygos organizuoti įvairesnį, aktyvų mokinių mokymąsi. Tačiau tik 2 proc. vertintų mokyklų mokinių mokymasis bendradarbiaujant įvertintas kaip stiprioji mokyklos veikla ir 14,1 proc. – kaip tobulintina.

2014 m. NMPT atskleidė, kad tie mokiniai, kurie teigia, jog moka mokytis, dažniausiai pasiekia geresnius rezultatus. Pasiekti aukštesnius rezultatus mokiniams labiausiai padeda gebėjimas tobulinti savo mokymąsi, o trukdo – metakognityvinių gebėjimų stoka, kai sunku pastebėti savo klaidas, mokymąsi suderinti su poilsu ir pan.

PISA 2012 m. tyrimas atskleidžia, kad didelę įtaką mokymosi rezultatams turi mokinių atkaklumas mokantis. Lietuvoje skirtumas tarp ketvirtadaliu labiausiai ir ketvirtadaliu mažiausiai motyvuotų, atkaklių, gebančių prisiišti atsakomybę mokinių matematinio raštingumo rezultatų yra 35–41 taškas.

Didelę įtaką pasiekimams turi atsakingas mokinių požiūris į mokymąsi, nuostata nepraleisti pamokų be pateisinamos priežasties. Mokinių, kurie labai dažnai (5 ir daugiau kartų per dvi savaites) vėluoja į pamokas, matematinio raštingumo rezultatai buvo 46 taškais žemesni už nevėluojančių 15-mečių rezultatus, o labai dažnai be pateisinamos priežasties neatvykstančių į mokyklą visą dieną – net 100 taškų žemesni už visada lankančių mokyklą (11 pav.).

11 pav. Lietuvos mokinių matematinio raštingumo rezultatai pagal pamokų lankomumą* 2012 m.

* Per paskutines 2 savaites iki tyrimo.

Duomenų šaltinis: PISA 2012

Pažanga

Išorinio mokyklų vertinimo duomenimis, mokyklos veiklos kaita yra gana pasyvi. Mokyklos pažanga kaip stiprioji veikla minėta 3 proc. vertintų mokyklų, kaip tobulintina – 2 proc.; individuali mokinių pažanga kaip stiprioji veikla nebuvo minėta nė vienoje vertintoje mokykloje, o kaip tobulintina – 69,7 proc.

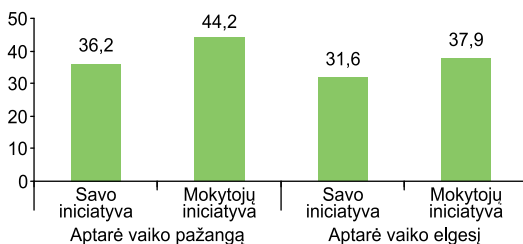
Individuali mokinių pažanga išorinio vertinimo metu nuo 2010 m. kasmet išskiriama kaip bene svarbiausias tobulintinas mokyklos veiklos aspektas. Ir mokinių pasiekimai pamokoje – vienas prasčiausiai vertinamų pamokos komponentų. Mokyklose užduotys, veiklos diferencijuojamos retai (68,7 proc. mokyklų tai – tobulintina veikla).

Tėvų pedagoginis švietimas

Moksliniai ir mokinių pasiekimų tyrimai rodo, kad geresnius rezultatus pasiekia tie vaikai, kurių tėvai skiria daugiau dėmesio jų mokymuisi. Apžvelgus 2010–2014 metų išorinio vertinimo duomenis matyti, kad mokyklų požiūris į šią veiklą pamažu keičiasi: darbą su tėvais mokyklos laiko vis svarbesniu, pedagogai gana dažnai šia tema tobulina savo kompetencijas, o išorinio vertinimo metu nustatoma vis geresnė padėtis. Tačiau bendravimo su tėvais būdai kinta lėtai.

Remiantis PISA 2012 m. tyrime dalyvavusių Lietuvos mokyklų direktorių atsakymais, per mokslo metus vieno iš mokytojų iniciatyva vaiko pažangą aptarė 44,2 proc. tėvų, o vaiko elgesį – 37,9 proc. Savo iniciatyva tai darė šiek tiek mažiau tėvų (12 pav.).

12 pav. Tėvų, su mokytojais aptariančių vaiko pažangą ir elgesį, dalis (proc.) Lietuvoje 2012 m.

Duomenų šaltinis: PISA 2012

Personalo komplektavimas

Personalo komplektavimas dažniausiai įvertinamas gerai – 49,5 proc. mokyklų tai laikyta stipriuoju mokyklos veiklos aspektu ir tik 1 proc. mokyklų – tobulintinu. Iš išorinio vertinimo duomenų matyti, kad mokyklose pedagoginio personalo pakanka, o jų išsilavinimas ir kvalifikacija tinkama. Tačiau nepakanka tik pasitelkti darbuotojus, būtina tinkamai naudotis jų patirtimi, skatinti nuolat tobulinti kvalifikaciją, siekti profesionalumo. Dėmesys turimam pedagoginiam personalui stipriąja veikla laikytas penktadalyje vertintų mokyklų (18,2 proc.), tobulintina veikla – 2 proc.

PISA 2012 m. tyrime dalyvavusių Lietuvos mokyklų vadovai taip pat retai nurodė, kad mokytojų stoka apsunkina mokymąsi. Mokyklose, kuriose ši problema aktuali, mokosi 1–3 proc. 15-mečių.

Fizinė mokymo(si) aplinka mokykloje

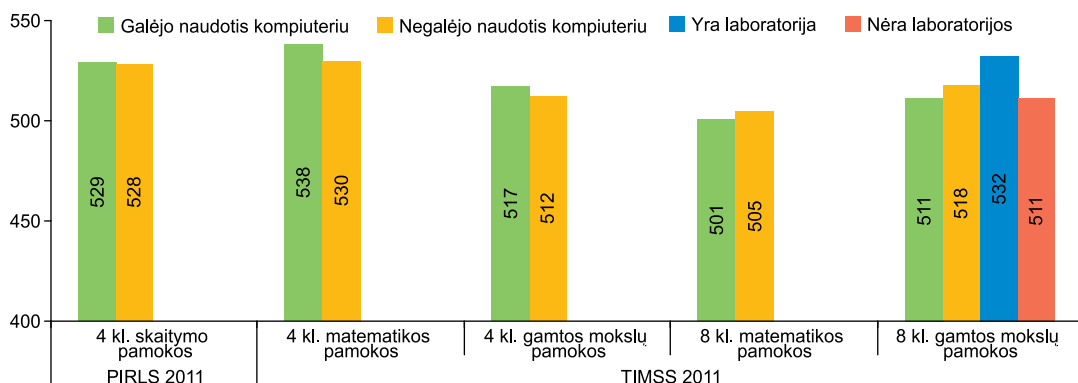
NMPT 2012 m. atskleidė, kad netinkama fizinė mokymo(si) aplinka klasėje (nepatogios kėdės ir stalai, tvanuku ir trūksta oro, žiemą pernelyg šalta, sunku įžiūrėti, kas rašoma lentoje) – vienas iš svarbesnių mokyklos aplinkos veiksnių, trukdančių gerinti pradinį klasių mokinių pasiekimus. PISA 2012 m. tyrimo duomenimis, Lietuvos mokyklų vadovai, vertindami fizinės mokymo(si) aplinkos (pastatų ir teritorijos, šildymo ir apšvietimo sistemų, ugdymosi erdvių (klasių)) pakankamumą ir tinkamumą ugdymui, prasčiau atsiliepė apie pastatus ir teritoriją. Tokiose mokyklose mokėsi 36 proc. 15-mečių.

EBPO atliktos skaitmeninio raštingumo ir IKT naudojimo mokymuisi analizės rezultatai nerodo, kad didelės šalių investicijos į IKT padėtų labai pagerinti mokinių pasiekimus. Saikingas naudojimas kompiuteriu mokantis (įskaitant mokymąsi ne mokykloje) ir netgi naudojimas IKT laisvalaikiu yra geriau nei nesinaudojimas šiomis technologijomis, tačiau itin dažnas naudojimas IKT siejamas su gerokai žemesniais mokinių pasiekimais, įskaitant ir skaitmeninio raštingumo gebėjimus.

Kitų mokinių pasiekimų tyrimų (PIRLS, TIMSS) rezultatai taip pat nepatvirtina akivaizdžios teigiamos naudojimosi IKT įtakos mokymosi rezultatams (13 pav.).

Analizuojant mokyklos laboratorijos poveikį gamtos mokslų pasiekimams, pastebėta, kad mokinių, besimokančių laboratoriją turinčioje mokykloje, rezultatai yra geresni (13 pav.).

13 pav. Lietuvos mokinių mokymosi rezultatai pagal galimybę naudotis per pamokas kompiuteriu ir mokyklos laboratorija 2011 m.

Duomenų šaltiniai: PIRLS 2011, TIMSS 2011

MOKINIŲ PASIEKIMAI

- Tarptautiniame kontekste Lietuvos mokinių pasiekimai yra vidutiniški: PIRLS tyrime (2011) šalies 4 klasės mokinių pasiekimai – 26 vietoje iš 45 tyrime dalyvavusių šalių; TIMSS tyrime (2011) – 4 klasės mokinių pasiekimai – 14 ir 26 vietoje iš 50 dalyvavusių šalių, 8 klasės – 14 iš 42; PISA tyrime (2012) penkiolikamečių pasiekimai – 30–39 vietose iš 65; ICILS tyrime (2013) – 17 iš 21; PIAAC tyrime (2014) – 18–26 vietose iš 34.
- 2012 m. mokinių pasiekimų tyrimo PISA rezultatai parodė, kad jau tada buvome pasiekę kai kuriuos *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* numatytus 2017 m. ir 2022 m. siekinius. Tačiau per dešimtmetį šalies mokinių pasiekimai pagerėjo labai nežymiai, o kai kuriais atvejais pažangos išvis nenustatyta. Lietuvoje didesnė dalis mokinių pasiekia vidutinį pasiekimų lygmenį, tačiau mažiau mokinių pasiekia aukščiausius pasiekimų lygmenis.
- Ir tarptautiniai, ir nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai rodo, kad šalyje didelis pasiekimų atotrūkis tarp: mergaičių ir berniukų, miesto ir kaimo vietovėse mokyklas lankančių mokinių, skirtingų mokyklų tipų mokinių.
- Tyrimai rodo, kad mažėja šalies mokinių, kurie nesijaučia laimingi (nuo 1994 m. laimingais nesijaučiančių berniukų sumažėjo 22 proc. punktais, mergaičių – 26 proc. punktais). 2014 m. savivaldybėse laimingais nesijaučiančių berniukų dalis svyravo nuo 20 iki 4 proc., mergaičių dalis – nuo 21 iki 8 proc.
- Artėjama prie *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* iškelto siekio, kad 2017 m. nė karto patyčių nepatyrusių mokinių būtų 50 proc. (2014 m. jų buvo 46,2 proc.). Tačiau tyrimai rodo, kad patyčių problema šalies mokyklose tebėra itin opi. 2014 m. duomenys rodo, kad, palyginti su kitomis 42 tyrime dalyvavusiomis šalimis, Lietuvoje yra didžiausia patyčių mokykloje dažnai patiriančių mokinių dalis (32 proc. berniukų ir 26 proc. mergaičių; tyrime dalyvavusių šalių vidurkis – 12 proc. berniukų ir 10 proc. mergaičių). Dažnai patyčių mokykloje patiriančių berniukų dalis savivaldybėse svyravo nuo 24 iki 40 proc., mergaičių dalis – nuo 17 iki 39 proc.
- Nors Lietuvos visuomenės pilietinė galia pastaraisiais metais mažėjo, Lietuvos mokinių pilietinės galios ir bendras indeksas, ir atskiros jo dalys yra aukštesnės nei Lietuvos visuomenės – 2014 m. mokinių pilietinės galios indeksas buvo 18 balų aukštesnis nei visuomenės, o atskiros jo dalys aukštesnės 9–32 balais.
- Neformaliojo vaikų švietimo (NVŠ) veiklose dalyvauja daugiau nei kas trečias šalies mokiny (38 proc.). Ši reikšmė dar atsilieka nuo *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* numatyto 2017 m. siekio, kad NVŠ galimybėmis naudotųsi 60 proc. mokinių. Tačiau keturioms savivaldybėms jau pavyko pasiekti ar net viršyti šį 2017 m. siekį.

- 2015–2016 m. m. NVŠ aprėptis savivaldybėse skyrėsi beveik 8 kartus (nuo 13 iki 99 proc.), todėl labai skyrėsi ir mokinių saviraiškos pasiekimai – tarptautinių dalykinių renginių prizininkų skaičius, tenkantis 10 tūkst. mokinių, savivaldybėse svyravo nuo 0 iki 11,4, šalies dalykų olimpiadų prizininkų skaičius – nuo 0 iki 26,4; tarptautinių sporto varžybų prizininkų skaičius, tenkantis 1 tūkst. mokinių, – nuo 0 iki 31, šalies sporto varžybų prizininkų – nuo 0 iki 152.
- Neprivalomą standartizuotą mokinių pasiekimų testavimą 2015 m. atliko 42 savivaldybės ir 136 pavienės mokyklos. Standartizuoto testavimo metu surinkti duomenys atskleidė, kad aukštesni savivaldybių mokinių pasiekimai susiję su didesne savivaldybių mokyklų sukuriama pridėtine verte. Matuojant standartizuotais taškais, 4 klasės mokiniams savivaldybių mokyklų sukurtos pridėtinės vertės rodiklio vidurkis buvo 0,6 taškai, o įvairiose savivaldybėse rodiklio reikšmė buvo nuo 0,2 iki 1,0 taško. 8 klasės vidurkis taip pat buvo 0,6 taško; įvairiose savivaldybėse rodiklio reikšmė skyrėsi mažiau – buvo tarp 0,4 ir 0,8 taškų.
- Dideli yra mokinių pasiekimų baigiant pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas regioniniai skirtumai. 2015 m. PUPP duomenimis, pagrindinį ar aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygius pasiekusių mokinių dalis savivaldybėse buvo nuo 27 proc. iki 69 proc., lietuvių kalbos (gimtosios) – nuo 50 proc. iki 83 proc. 2015 m. apibendrintas VBE rodiklis, išreikštas standartizuotais taškais, savivaldybėse buvo nuo -3 iki 3. Daugelyje savivaldybių (43) šis rodiklis svyravo nuo -1 iki 1, devyniose savivaldybėse jo reikšmė buvo nuo 1 iki 2,8, o aštuoniose – nuo -2,9 iki 1.

TARPTAUTINIŲ IR NACIONALINIŲ MOKINIŲ PASIEKIMŲ TYRIMŲ REZULTATAI

Lietuvoje mokinių pasiekimai vertinami įvairiais tarptautiniais ir nacionaliniais tyrimais. Jų metu tiriami mokinių įvairių ugdymo(si) sričių pasiekimai (14 pav.). Šioje dalyje aptarsime didžiausią įtaką mūsų šalies švietimo politikai turinčių tyrimų naujausius rezultatus.

Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas PISA skirtas įvertinti penkiolikmečių sukauptas žinias ir gebėjimus, reikalingus visaverčiam dalyvavimui visuomenės gyvenime. Tyrimas atliekamas kas 3 metus. Lietuva šiame tyrime dalyvavo jau keturis kartus – 2006, 2009, 2012 ir 2015 m. (pastarųjų metų rezultatai dar nėra paskelbti).

Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas PIRLS atliekamas kas 5 metus. Tiriami 4 klasės mokiniai. Lietuva šiame tyrime dalyvavo 2001, 2006 ir 2011 m., taip pat dalyvauja šiuo metu (2016 m.).

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų gebėjimų tyrimas TIMSS atliekamas kas 4 metus. Tiriami 4 ir 8 klasių mokinių matematikos ir gamtos mokslų pasiekimai. Lietuva šiame tyrime dalyvauja nuo 1995 m. Iš pradžių buvo tiriami 8 klasės, o nuo 2003 m. – ir 4 klasės mokinių matematikos ir gamtos mokslų mokymosi pasiekimai. Paskutinį kartą TIMSS tyrime Lietuva dalyvavo 2015 m., tačiau tyrimo rezultatai dar nėra paskelbti.

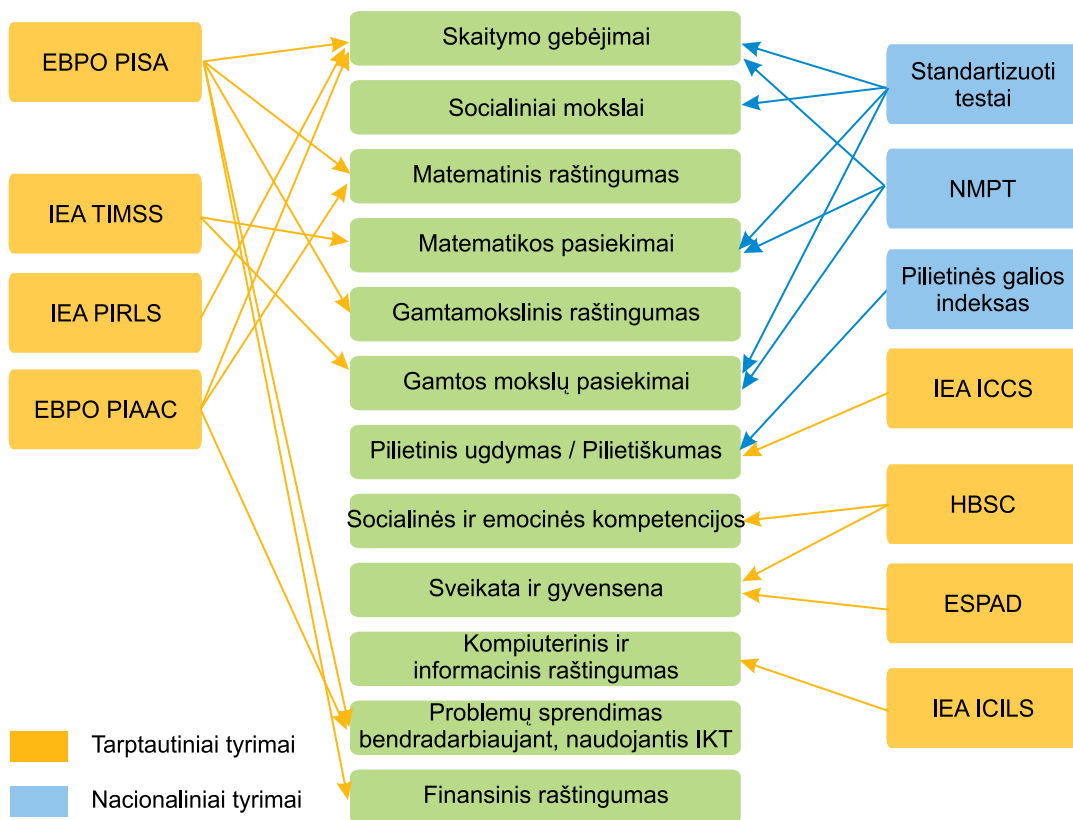
Tarptautinis pilietinio ugdymo ir pilietiškumo tyrimu ICCS siekiama nustatyti, kaip 8 klasės jaunuoliai yra rengiami tapti piliečiais, ir įvertinti, kokią įtaką mokinių pasiekimams ir pilietinėms nuostatoms turi švietimo sistemos bei mokyklos ypatybės. Pirmą kartą Lietuva šiame tyrime dalyvavo 2009 m., antrą kartą dalyvauja šiuo metu (2016 m.).

Tarptautinis informacinio ir kompiuterinio raštingumo tyrimas ICILS skirtas įvertinti mokinių gebėjimą naudotis kompiuteriu informacijai rinkti, valdyti ir bendrauti. Tiriami 8 klasės mokinių pasiekimai. Lietuva šiame tyrime dalyvavo 2013 m.

Tarptautinis suaugusiųjų įgūdžių tyrimas PIAAC yra skirtas nustatyti suaugusiųjų gebėjimus trijose srityse: skaitymo gebėjimus (raštingumą), matematinį raštingumą ir problemų sprendimo naudojantis technologijomis gebėjimus. Pirmą kartą EBPO šį tyrimą atliko 2011 m. Lietuva dalyvavo antrajame PIAAC tyrimo etape 2014–2015 m.

Tarptautinis mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo ir sveikatos tyrimas HBSC yra skirtas geriau pažinti jaunų žmonių gyvenimą, elgesį ir sveikatą. Tiriami 11, 13 ir 15 metų mokiniai, besimokantys 5, 7 ir 9 klasėje. Tyrimas atliekamas kas 4 metus. Lietuva šiame tyrime dalyvauja nuo 1994 m., paskutinį kartą dalyvavo 2014 m.

14 pav. Lietuvoje atliekami mokinių pasiekimų tyrimai

Tarptautinis alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo Europos mokyklose tyrimas ESPAD atliekamas nuo 1995 m. kas 4 metus. Paskutinį kartą tyrimas atliktas 2011 m. Pagrindinis jo tikslas – surinkti palyginimui tinkamus duomenis apie alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimą 15–16 m. amžiaus mokinių grupėje įvairiose Europos valstybėse. Lietuva šiame tyrime dalyvauja nuo jo pradžios.

Standartizuoti testai organizuojami kasmet nuo 2013 metų. Jie nėra privalomi, mokyklos dalyvauja savanoriškai. Testai teikia informacijos ugdymo kokybei ir vadybai gerinti, padeda mokiniams įsivertinti mokymosi pasiekimų lygį, mokyklos ir klasės gali pasilyginti tarpusavyje. Yra parengti skaitymo, rašymo, matematikos ir pasaulio pažinimo standartizuoti testai 4 klasei, skaitymo, rašymo ir matematikos standartizuoti testai 6 klasei, skaitymo, rašymo, gamtos mokslų (integruota: biologija, chemija, fizika) ir socialinių mokslų (integruota: geografija, istorija, pilietinis ugdymas) standartizuoti testai 8 klasei.

Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai atliekami nuo 2002 metų. Tiriami bendrąjį ugdymą teikiančių mokyklų mokinių pasiekimai ir nuostatos. Atsižvelgiant į jų rezultatus siekiama gerinti bendrojo ugdymo kokybę ir mokinių pasiekimų vertinimo kultūrą. 2012 ir 2014 m. buvo tiriami 4 ir 8 klasės mokinių lietuvių kalbos ir matematikos mokymosi pasiekimai, 2015 m. – 4 klasės mokinių pasaulio pažinimo ir 8 klasės mokinių gamtos ir socialinių mokslų pasiekimai (pastarųjų metų rezultatai dar nėra paskelbti).

Pilietinės galios indeksą nuo 2007 m. kasmet nustato ir skelbia Pilietinės visuomenės institutas. Siekiama nustatyti, koks yra ir kaip kinta lietuvių domėjimasis viešaisiais reikalais, pilietinis dalyvavimas ir pilietinio dalyvavimo potencialas, gyventojų požiūris į turimas pilietines galias ir socialinės aplinkos palankumo pilietinei veiklai vertinimas. 2012 ir 2014 m. buvo tirta ne tik Lietuvos visuomenės, bet ir Lietuvos mokinių pilietinė galia.

Akademinių mokinių pasiekimai

Lietuvos mokinių **bendrieji mokymosi rezultatai**, kaip rodo tarptautiniai tyrimai, pasauliniame kontekste yra gana vidutiniški (2 lentelė), o pastarąjį dešimtmetį padaryta pažanga daugelyje tiriamų sričių yra gana maža arba iš viso jos nėra.

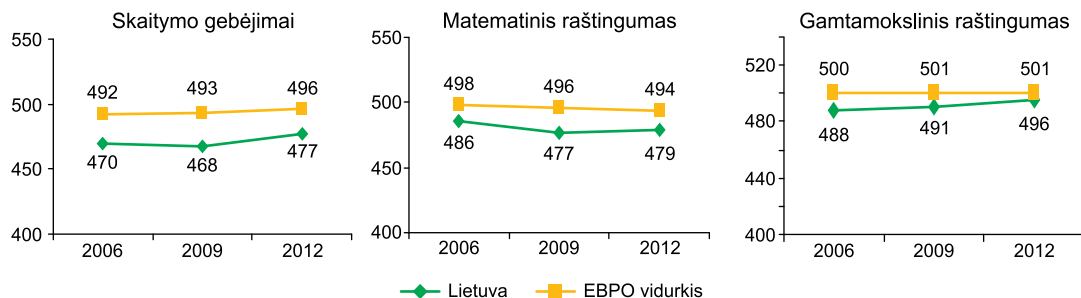
2 lentelė. Lietuvos mokinių mokymosi pasiekimų įvertinimas (vieta) tarptautiniuose tyrimuose

Tyrimai	Tiriamųjų amžius/klasė	Tiriamoji sritis	Vieta tarptautinėje skalėje	Šalių, kurių rezultatai statistiškai reikšmingai aukštesni už Lietuvos, skaičius (dalis proc.)	Tyrimo dalyvavusių šalių skaičius
PIRLS 2011	4 klasė	Skaitymo gebėjimai	26	21 (47 proc.)	45
TIMSS 2011	4 klasė	Matematika	14	11 (22 proc.)	50
		Gamtos mokslai	26	18 (36 proc.)	
	8 klasė	Matematika	14	11 (26 proc.)	42
		Gamtos mokslai	14	8 (19 proc.)	
PISA 2012	15-mečiai	Skaitymo gebėjimai	39	33 (51 proc.)	65
		Matematinis raštingumas	37	30 (46 proc.)	
		Gamtamokslinis raštingumas	30	24 (37 proc.)	
ICILS 2013	8 klasė	Kompiuterinis ir informacinis raštingumas	17	16 (76 proc.)	21
PIAAC 2014	16–65 m. asmenys	Skaitymo gebėjimai	25	24 (71 proc.)	34
		Matematinis raštingumas	18	17 (50 proc.)	
		Problemų sprendimas naudojantis IKT	26	25 (74 proc.)	

Duomenų šaltinis: PISA 2012, TIMSS 2011, PIRLS 2011, ICILS 2013, PIAAC 2014

Per 2006–2012 metus Lietuvos penkiolikmečių matematinio raštingumo rezultatas šiek tiek smuko, tačiau statistiškai nereikšmingai. Gamtamokslinio raštingumo ir skaitymo gebėjimų rezultatai, nors nežymiai, tačiau statistiškai reikšmingai pagerėjo (15 pav.).

15 pav. PISA tyrimo penkiolikmečių mokymosi rezultatų kaita

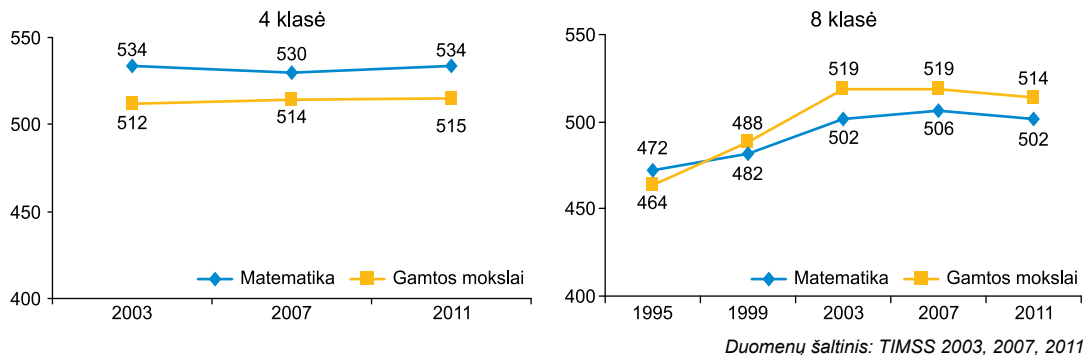
Duomenų šaltinis: PISA 2006, 2009, 2012

TIMSS tyrimo duomenimis, Lietuvos 4 ir 8 klasės mokinių matematikos pasiekimai per 2003–2011 m. buvo aukštesni už tyrime dalyvavusių šalių vidurkį, tačiau per šį laikotarpį jie beveik nepakito. 8 klasės mokinių matematikos ir ypač gamtos mokslų pasiekimai nuo 1995 m. iki 2003 m. sparčiai gerėjo, o vėliau nekito. Vėlesniais metais matematinio raštingumo rezultatai beveik nepakito, o gamtamokslinio raštingumo – smuktelėjo, tačiau statistiškai nereikšmingai (16 pav.).

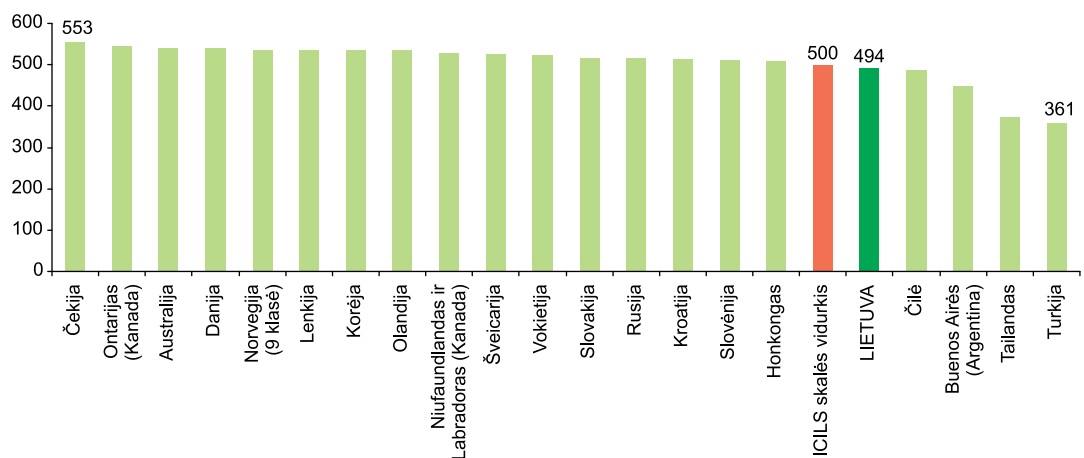
Lietuvos pradinį klasių mokinių skaitymo rezultatai visuose PIRLS cikluose buvo statistiškai reikšmingai aukštesni už tyrime dalyvavusių šalių vidurkį, tačiau nuo 2001 m. smuko 15 taškų. Mokinių skaitymo pasiekimų nuosmukis matyti ir kitose Europos šalyse, tačiau Lietuvos mokinių jis yra vienas didžiausių. Didesnis nuosmukis nustatytas tik Bulgarijoje ir Švedijoje.

Lietuvos 8 klasės mokinių kompiuterinis ir informacinis raštingumas yra artimas tarptautiniam vidurkiui, tačiau smarkiai atsilieka nuo kitų 2013 m. ICILS tyrime dalyvavusių Europos šalių (17 pav.). Rezultatai rodo, kad Lietuvos mokiniai turi neblogus bazinius gebėjimus, tačiau jiems prasčiau sekasi atlikti kūrybines užduotis.

16 pav. Lietuvos mokinių gamtos mokslų ir matematikos rezultatų kaita, TIMSS tyrimas

17 pav. Mokinių kompiuterinio ir informacinio raštingumo rezultatai, ICILS tyrimas, 2013 m.

Tyrimų duomenys apie Lietuvos mokinių **mokymosi rezultatus pagal pasiekimų lygmenis** rodo, kad mūsų šalyje palyginti daug dėmesio skiriama žemesnių ir vidutinių gebėjimų mokiniams ugdyti, tačiau aiškiai per mažai – gabiesiems mokiniams. PISA duomenimis, per 2006–2012 m. sumažėjo žemiausius pasiekimų lygmenis ir padaugėjo aukštesnius lygmenis pasiekiančių mokinių procentinės dalys. Tuo tarpu aukščiausius lygmenis pasiekusių mokinių dalys sumažėjo (18 pav.).

2011 m. PIRLS tyrimas taip pat parodė, kad aukščiausią lygmenį pasiekusių Lietuvos mokinių dalis buvo nedidelė ir mažesnė už tarptautinę medianą³ (8 proc.). Aukštą ir vidutinį lygmenį pasiekusių mokinių dalys atitiko tarptautinę medianą, o pasiekusių minimalų lygmenį mokinių dalis viršijo medianą. Per dešimtmetį Lietuvoje sumažėjo ne tik aukščiausią ir aukštą, bet ir vidutinį PIRLS skaitymo lygmenį pasiekusių mokinių dalis (19 pav.).

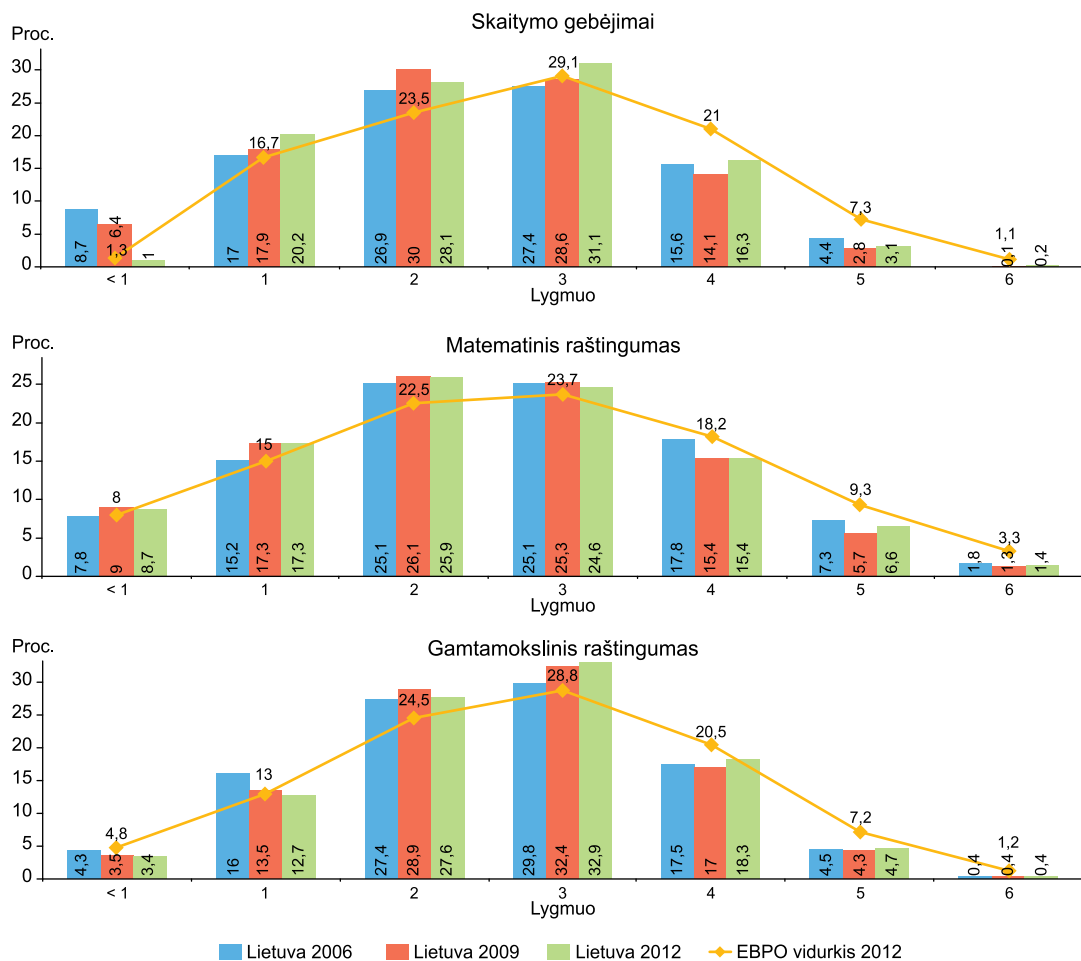
TIMSS tyrimo Lietuvos 4 klasės mokinių tiek matematikos, tiek gamtos mokslų rezultatai nuo 2003 m. beveik nepakito. Dauguma 4 klasės mokinių pasiekia minimalų pasiekimų lygmenį. Gana didelė mūsų šalies mokinių dalis pasiekia vidutinį matematikos mokymosi pasiekimų lygmenį, gamtos mokslų – rezultatai atitinka tarptautinę medianą (20 pav.).

Per 1995–2011 m. mūsų šalyje statistškai reikšmingai pagerėjo visų 8 klasės mokinių matematikos ir gamtos mokslų pasiekimų rezultatai. Tačiau nuo 2003 m. statistškai reikšmingo pagerėjimo neužfiksuota (21 pav.).

³ Tarptautinė mediana – reikšmė, kurios neviršija 50 procentų šalių rezultatai.

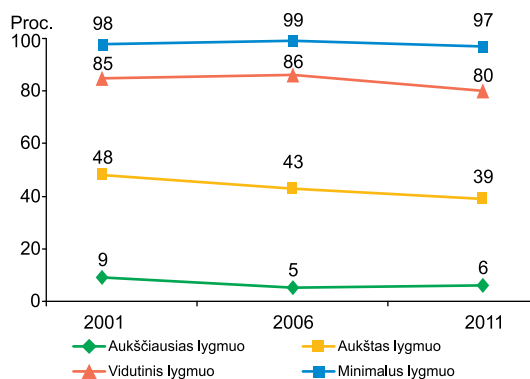

18 pav. Lietuvos penkiolikmečių mokymosi rezultatų kaita, PISA tyrimas

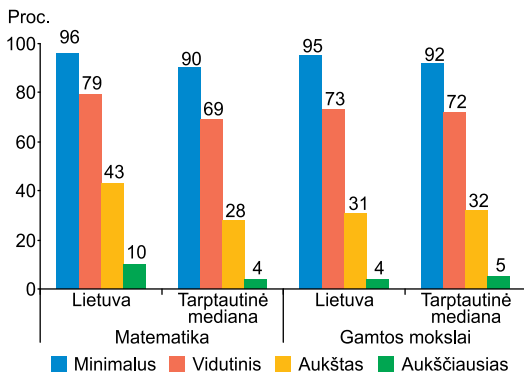
Duomenų šaltinis: PISA 2006, 2009, 2012

19 pav. PIRLS tyrimo mokinių mokymosi pasiekimų kaita pagal lygmenis

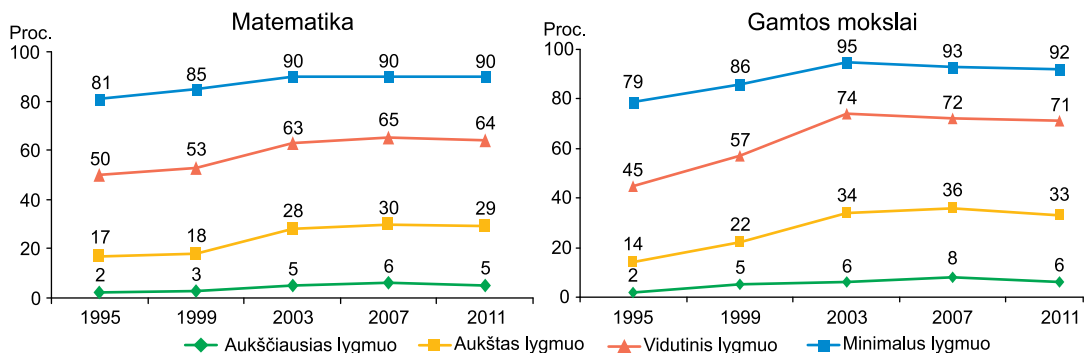
Duomenų šaltinis: PIRLS 2006, 2011

20 pav. TIMSS tyrimo 4 klasės mokinių mokymosi pasiekimai pagal lygmenis 2011 m.

Duomenų šaltinis: TIMSS 2011

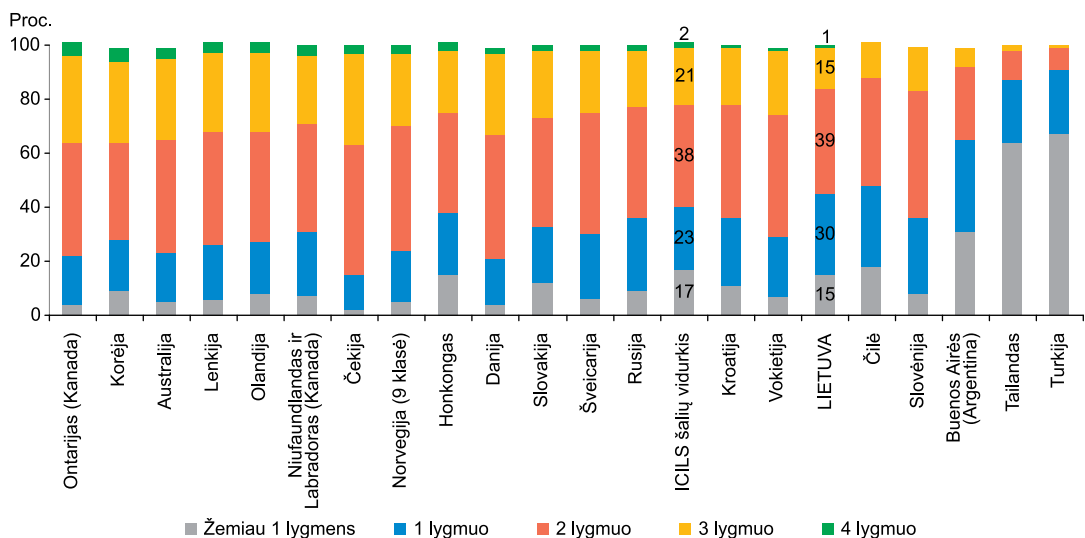
21 pav. TIMSS tyrimo 8 klasės mokinių mokymosi pasiekimų kaita pagal lygmenis

Duomenų šaltinis: TIMSS 2003, 2007, 2011

2013 m. ICILS tyrimo duomenimis, daugiausia tyrime dalyvavusių Lietuvos 8 klasės mokinių pasiekė 2 lygmenį. Šis lygmuo laikomas minimaliu ir būtinu asmeniui visapusiškai prisitaikyti ir veikti šiuolaikinėje visuomenėje. Tačiau aukščiausius lygmenis pasiekė gana nedidelė mokinių dalis. Matyti ir palyginti didelė žemiausio, 1-ojo, lygmens nepasiekusių mokinių dalis (22 pav.)

22 pav. ICILS tyrimo mokinių kompiuterinio ir informacinio raštingumo pasiekimai pagal lygmenis 2013 m.

Duomenų šaltinis: ICILS 2013

NMPT duomenimis, mokinių pasiskirstymas pagal matematikos ir skaitymo pasiekimų lygmenis nuo 2012 m. iki 2014 m. pasikeitė nežymiai (3 lentelė): statistiškai nereikšmingai išaugo dalis mokinių, kurie nepasiekė patenkinamo pasiekimų lygmens, ir dalis mokinių, kurie pasiekė aukštesnįjį pasiekimų lygmenį.

3 lentelė. Mokinių pasiskirstymas (dalis proc.) pagal pasiekimų lygmenis, NMPT

Pasiekimų lygmuo	4 klasė				8 klasė			
	Matematika		Skaitymas		Matematika		Skaitymas	
	2012	2014	2012	2014	2012	2014	2012	2014
Aukštesnysis	11,1	11,8	10,7	10,4	9,5	11,2	7,0	8,6
Pagrindinis	56,6	58,5	29,5	33,4	31,5	30,6	35,1	35,3
Patenkinamas	28,4	25,6	47,1	42,7	45,3	42,8	49,2	46,6
Nepasiektas patenkinamas	3,8	4,0	12,8	13,5	13,7	15,4	8,7	9,5

Duomenų šaltinis: NMPT 2012, 2014

NMPT patvirtina tarptautinių tyrimų išvadas – viena iš svarbiausių šalies bendrojo ugdymo problemų yra didelė žemų mokymosi pasiekimų mokinių dalis: 2014 m. daugiau negu 15 proc. 4 klasės ir daugiau negu 20 proc. 8 klasės mokinių mokymosi pasiekimai yra žemi.

Tarptautinių tyrimų **rezultatų analizė pagal lytį** rodo, kad daugumoje tiriamų sričių merginų ir vaikinų mokymosi pasiekimai skiriasi (4 lentelė). Pavyzdžiui, visuose PIRLS 4 klasės mokinių skaitymo gebėjimų tyrimo cikluose nustatytas statistškai reikšmingai aukštesnis mergaičių rezultatas nei berniukų. Tuo tarpu TIMSS tyrimo rezultatai rodo, kad tarp 4 klasės mergaičių ir berniukų matematikos ir gamtos mokymosi pasiekimų didelių skirtumų nėra.

4 lentelė. Mergaičių ir berniukų mokymosi rezultatų skirtumai*

	PISA			TIMSS						PIRLS			ICILS	NMPT			
	15-mečiai			4 kl.			8 kl.			4 kl.			8 kl.	4 kl.		8 kl.	
	2006	2009	2012	2003	2007	2011	2003	2007	2011	2001	2006	2011	2013	2012	2014	2012	2014
Skaitymas	51	59	55	–	–	–	–	–	–	17	18	18	–	34	31	49	52
Matematika	-2	6	0	0	0	-1	4	7	9	–	–	–	–	1	0	2	4
Gamtos mokslai	9	17	15	-1	4	-1	-6	-1	8	–	–	–	–	–	–	–	–
Kompiuterinis ir informacinis raštingumas	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	17	–	–	–	–

– mergaičių pasiekimai statistškai reikšmingai aukštesni nei berniukų; – statistškai reikšmingo skirtumo tarp mergaičių ir berniukų pasiekimų nėra; – tyrimas neatliekamas.

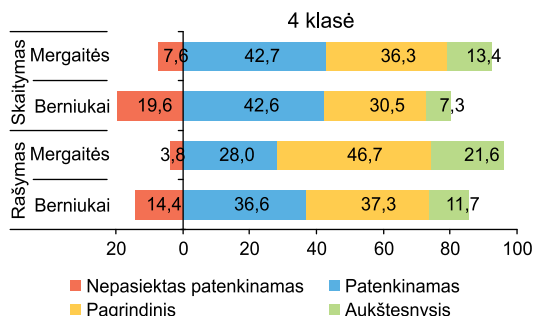
* Lentelėje nurodytos skaitmenys reiškia mergaičių ir berniukų rezultatų skirtumą atitinkamo tyrimo skalės taškais. Jie apskaičiuoti iš mergaičių rezultatų vidurkio atėmus berniukų rezultatų vidurkį.

Duomenų šaltiniai: PIRLS, TIMSS, PISA, ICILS ataskaitos

Visuose PISA tyrimo cikluose penkiolikmečių merginų skaitymo ir gamtamokslinio raštingumo pasiekimai buvo statistškai reikšmingai aukštesni nei vaikinų. TIMSS tyrime 8 klasės merginų matematikos ir gamtos mokslų pasiekimai dviejuose (iš trijų) tyrimo cikluose buvo statistškai reikšmingai aukštesni. ICILS tyrime merginų pasiekimai taip pat statistškai reikšmingai geresni nei vaikinų.

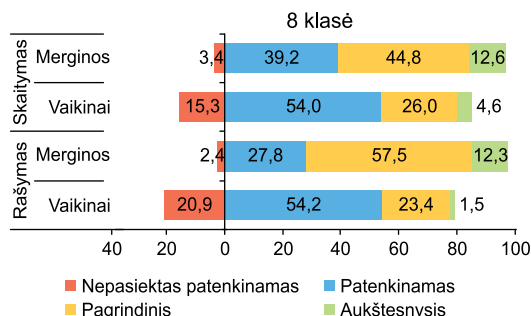
NMPT rodo, kad berniukų ir mergaičių matematikos mokymosi pasiekimai nei 4, nei 8 klasėje statistškai reikšmingai nesiskiria. Tačiau rašymo ir skaitymo pasiekimų skirtumai gana akivaizdūs (23 ir 24 pav.). 4 klasėje tarp nepasiekusių patenkinamo lygmens mokinių, berniukų buvo 3–4 kartus daugiau negu mergaičių, tarp pasiekusių geriausių rezultatų – aukščiausiąjį pasiekimų lygmenį – berniukų buvo 2 kartus mažiau negu mergaičių. Teksto suvokimo gebėjimai yra vieni esminių gebėjimų mokantis ir kitų mokomųjų dalykų, tačiau beveik kas penktas berniukas (19,6 proc.), baigdamas pradinę mokyklą, nepasiekia net patenkinamo skaitymo pasiekimų lygmens. Lyginant 8 klasės merginų ir vaikinų rašymo ir skaitymo rezultatus, akivaizdu, kad vaikinų pasiekimai taip pat buvo daug žemesni negu merginų.

23 pav. 4 klasės mokinių mokymosi pasiekimų lygmenų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal lytį 2014 m.

Duomenų šaltinis: NMPT 2014

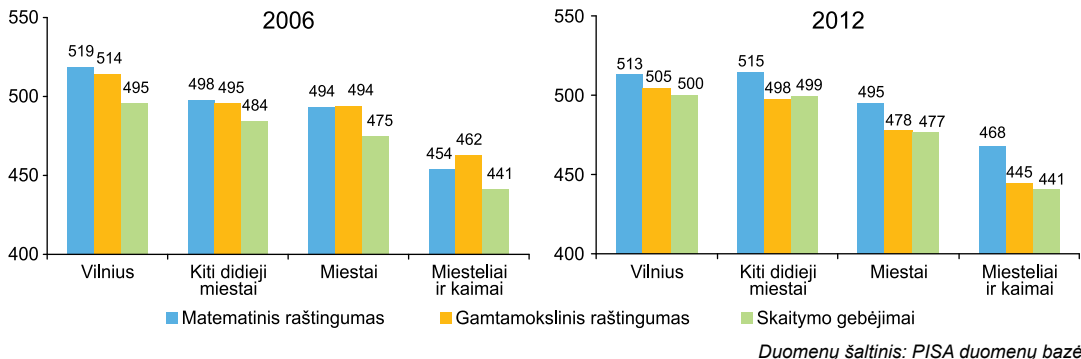
24 pav. 8 klasės mokinių mokymosi pasiekimų lygmenų pasiskirstymas (dalis proc.) pagal lytį 2014 m.

Duomenų šaltinis: NMPT 2014

Analizuojant **mokinių pasiekimų tyrimų rezultatus pagal vietovę, kurioje yra mokykla**, jau daugiau nei dešimtmetį matyti ta pati tendencija: vidutiniai miesto mokyklų (ypač didmiesčio) mokinių pasiekimai yra aukštesni nei miestelio ar kaimo mokyklų (25 pav.). Lyginant mažesnių miesto ir miestelio bei kaimo mokyklų mokinių pasiekimus, statistiškai reikšmingi skirtumai yra kiek mažesni.

25 pav. PISA tyrimo penkiolikmečių mokymosi rezultatai pagal vietovę, kurioje yra mokykla

Duomenų šaltinis: PISA duomenų bazė

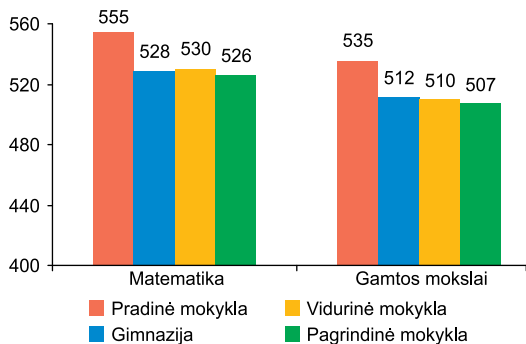
Tačiau didžiuosiuose miestuose (ypač Vilniuje) įvairių tipų mokyklose mokinių pasiekimų skirtumai yra dideli. 2012 m. PISA tyrimo duomenimis, Vilniuje įvairių tipų mokyklose pasiekimai skyrėsi 127–158 taškais, kituose didžiuosiuose miestuose šie skirtumai siekė 63–85 taškus, miestuose – 72–76 taškus, o miesteliuose ir kaimuose – 12–26 taškus (5 pav.).

NMPT 2014 m. rezultatai taip pat rodo, kad didmiesčio, miesto ir kaimo mokyklose besimokančių 4 klasės mokinių mokymosi pasiekimų lygis visose trijose (skaitymo, rašymo, matematikos) ugdymo turinio srityse skyrėsi gana akivaizdžiai – beveik kas ketvirtas 4 klasės mokinys (23,9 proc.) kaimo mokyklose nepasiekia patenkinamo skaitymo pasiekimų lygmens, miesto – 16,6 proc., o didmiesčio – tik 6,5 proc. Gerokai žemesni buvo ir 8 klasės kaimo mokyklų mokinių rezultatai, ypač matematikos srities (kaimo mokyklose patenkinamo pasiekimų lygmens nepasiekia 25,5 proc. mokinių, miesto – 14,7 proc., o didmiesčio – 10,3 proc.).

Rezultatai pagal mokyklos tipą. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad 4 klasės mokinių visose tirtose gebėjimų srityse aukščiausi yra pradinė mokyklų, žemiausi – pagrindinių mokyklų rezultatai. PIRLS tyrimas taip pat atskleidė, kad vieni žemiausių pradinukų skaitymo rezultatų yra ir „ilgosiose“ gimnazijose (26 ir 27 pav.).

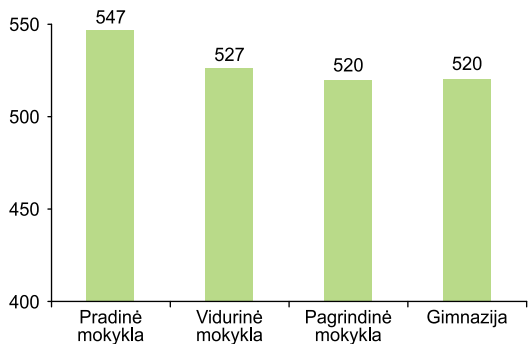
Aukštesniųjų klasių mokiniai aukščiausius mokymosi rezultatus matematinio, gamtamokslinio raštingumo ir skaitymo gebėjimų srityse pasiekia gimnazijose, žemiausius – pagrindinėse mokyklose (28 pav.). Tačiau kiek kitoks vaizdas matyti analizuojant 2013 m. ICILS tyrimo kompiuterinio ir informacinio raštingumo mokinių rezultatus. Čia stipriausi buvo progimnazijų mokiniai, o silpniausi – vidurinių mokyklų 8 klasės mokiniai (29 pav.).

26 pav. TIMSS tyrimo 4 klasės mokinių mokymosi rezultatai pagal mokyklos tipą 2011 m.

Duomenų šaltinis: TIMSS duomenų bazė

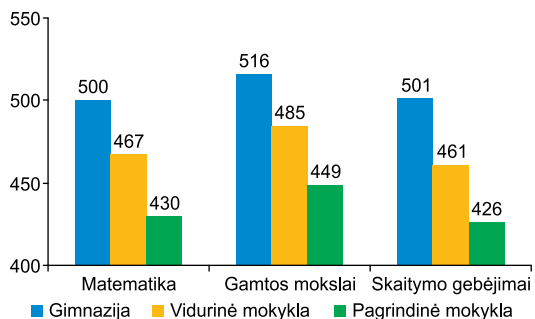
27 pav. PIRLS tyrimo 4 klasės mokinių mokymosi rezultatai pagal mokyklos tipą 2011 m.

Duomenų šaltinis: PIRLS duomenų bazė

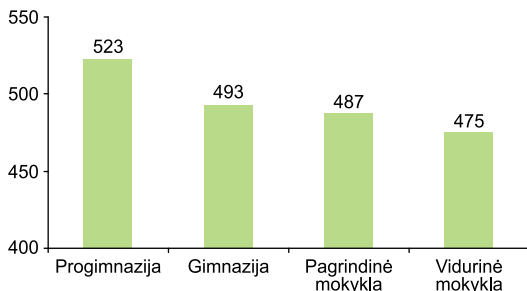

28 pav. PISA tyrimo penkiolikmečių mokymosi rezultatai pagal mokyklos tipą 2012 m.

Duomenų šaltinis: PISA duomenų bazė

29 pav. ICILS tyrimo 8 klasės mokinių kompiuterinio ir informacinio raštingumo rezultatai pagal mokyklos tipą 2013 m.

Duomenų šaltinis: ICILS duomenų bazė

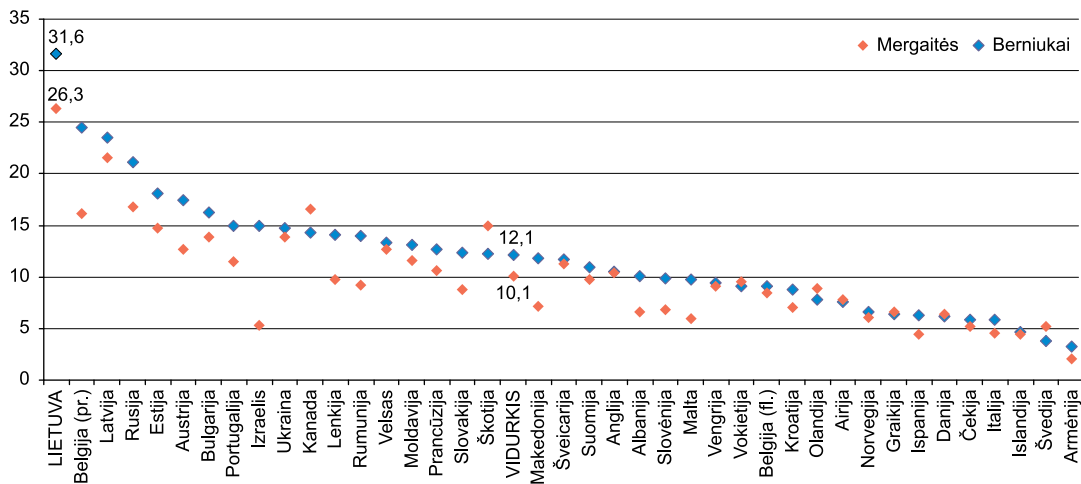
2014 m. NMPT parodė, kad aukštesniais 4 klasės mokinių rezultatais ypač išsiskyrė pradinės mokyklos ir progimnazijos, o žemiausi rezultatai buvo pagrindinėse mokyklose ir gimnazijose. 8 klasės mokiniai geresnius rezultatus pasiekė progimnazijose ir gimnazijose, o žemiausi pasiekimai buvo pagrindinėse ir vidurinėse mokyklose.

Socialinės emocinės mokinių kompetencijos

Socialinį emocinį vaiko vystymąsi ir savijautą lemia daug įvairių veiksnių – santykiai šeimoje, su bendraamžiais, draugais, atmosfera namuose ir mokykloje. 2014 m. HBSC tyrimas atskleidžia, kad nemaža dalis šalies paauglių (15,3 proc. mergaičių ir 8,4 proc. berniukų) nesijautė laimingi. Lyginant su ankstesniais metais, laimingais nesijaučiančių mokinių reikšmingai sumažėjo (1994 m. laimingi nesijautė 40,8 proc. mergaičių ir 30,1 proc. berniukų).

2014 m. HBSC tyrimo duomenys rodo, kad patyčių problema opi daugelyje pasaulio šalių, tačiau tarp 42 tyrime dalyvavusių šalių didžiausia mokinių dalis patyčias patiria Lietuvoje. Dažnai, t. y. 2–3 kartus per mėnesį ar dažniau, patyčias patyrė 31,6 proc. mūsų šalies berniukų ir 26,3 proc. mergaičių (30 pav.). Vaikams augant patyčių mastai šiek tiek mažėja – bent kartą per 2 mėnesius patyčias mokykloje patyrė 57 proc. 11 metų, 54 proc. 13 metų ir 49 proc. 15 metų mokinių. Tačiau visose šiose amžiaus grupėse didžiausia dalis patiriančių patyčias mokinių buvo Lietuvoje.

30 pav. Mokinių, kurie dažnai patyrė patyčias, dalis (proc.) 2014 m.

Duomenų šaltinis: HBSC 2014

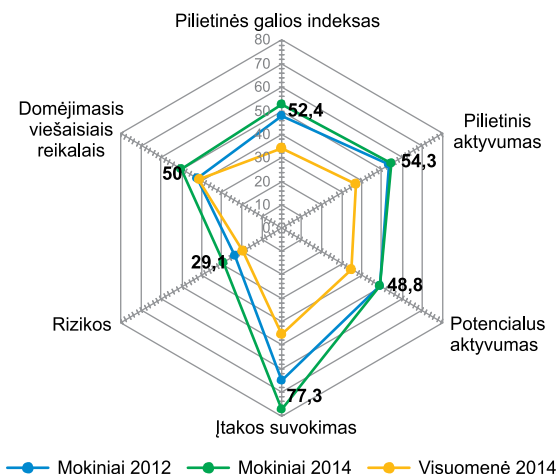
Pažymėtina, kad nė karto patyčių nepatyrusių mokinių dalis truputį padidėjo: 2010 m. jų buvo 44,6 proc., 2014 m. – 46,2 proc. *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* iškeltas siekis, kad 2017 m. nė karto patyčių nepatyrusių mokinių būtų 50 proc., o 2022 m. – 70 proc.

Mokinių pilietiškumas

Pilietinės galios indeksas yra vienas iš rodiklių, matuojančių pažangą įgyvendinant tikslą ugdyti pilietiškai veiklų ir solidarų, jaučiantį atsakomybę už savo ir šalies ateitį žmogų. Šį indeksą sudaro keturi matmenys: esamo pilietinio aktyvumo, potencialaus pilietinio aktyvumo, pilietinės įtakos suvokimo ir pilietinės veiklos rizikų vertinimo indeksai. Iš šių matmenų indeksų išvedamas bendras visuomenės pilietinės galios indeksas, kurio reikšmė gali svyruoti nuo 0 iki 100 balų: 0 reiškia, kad gyventojai visiškai neturi pilietinės galios, o 100 – kad visuomenei būdinga stipri pilietinė galia. *Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje* numatyta siekti, kad 2017 m. Lietuvos visuomenės pilietinės galios indeksas būtų 40 balų, o 2022 m. – 45 balai.

Tyrimų rezultatai rodo, kad Lietuvos visuomenės pilietinė galia pastaraisiais metais sumažėjo ir 2015 m. siekė 33,4 balus iš 100. Tuo tarpu mokyklų bendruomenėse ir bendras pilietinės galios indeksas, ir atskiros jo dalys yra aukštesnės nei Lietuvos visuomenės.

31 pav. Lietuvos visuomenės ir mokinių pilietinės galios indekso sudedamųjų palyginimas

Duomenų šaltinis: Pilietinės visuomenės institutas

2012 ir 2014 m. atliktuose mokinių pilietinės galios indekso tyrimuose dalyvavo daugiau nei penki šimtai 9–12 klasių bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo įstaigų mokinių. Gauti rezultatai rodo, kad mokinių pilietinė galia 2014 m. išaugo (31 pav.). 52,4 balo yra didžiausia pilietinės galios indekso vidutinė reikšmė, iki šiol gauta Lietuvos pilietinės galios indekso tyrimuose. Ji didesnė ne tik už įvairių metų visuomenės, bet ir už mokytojų, valstybės sektoriaus darbuotojų, jaunimo pilietinės galios indekso reikšmes.

Lyginant su 2012 m., per dvejus metus gerokai pakilo mokinių įtakos suvokimo, pilietinės veiklos rizikos vertinimo, taip pat domėjimosi viešaisiais reikalais indeksų reikšmės. Mokinių aktyvumo ir potencialaus pilietinio aktyvumo indeksų vidutinės reikšmės per dvejus metus reikšmingai nepakito.

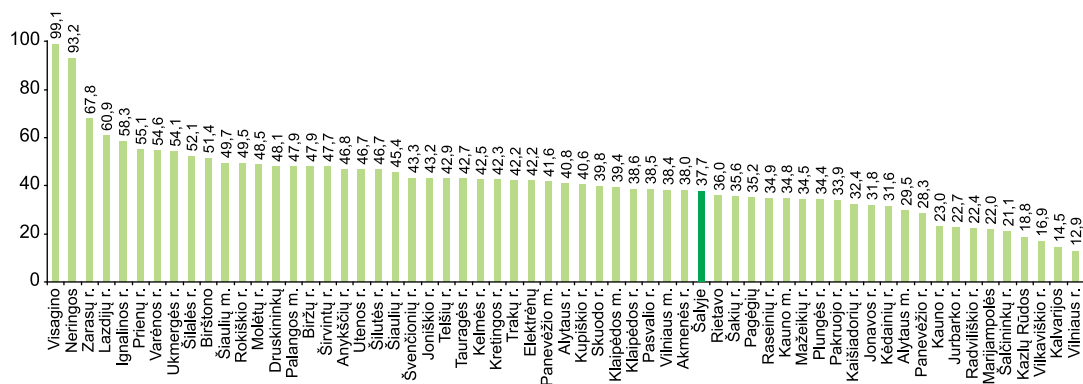
MOKINIŲ PASIEKIMŲ SAVIVALDYBĖSE APIBENDRINIMAS

Mokinių saviraiškos pasiekimai

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje numatyta siekti, kad 2017 m. neformaliojo švietimo galimybėmis pasinaudotų 60 proc., o 2022 m. – 100 proc. vaikų. 2015–2016 m. m. NVŠ galimybėmis mokykloje ir už jos ribų naudojasi 38 proc. šalies vaikų. Tačiau 96 proc. vaikų neformaliojo švietimo galimybėmis naudojasi mieste ir tik 4 proc. – kaime. Manytina, kad dalis kaimo vietovėse gyvenančių vaikų neformaliojo švietimo veiklose dalyvauja mieste, vis dėlto akivaizdu, kad yra didžiuliai dalyvavimo NVŠ skirtumai tarp miesto ir kaimo.

NVŠ yra savarankiška savivaldybių funkcija. Jo aprėptis savivaldybėse labai nevienoda (32 pav.).

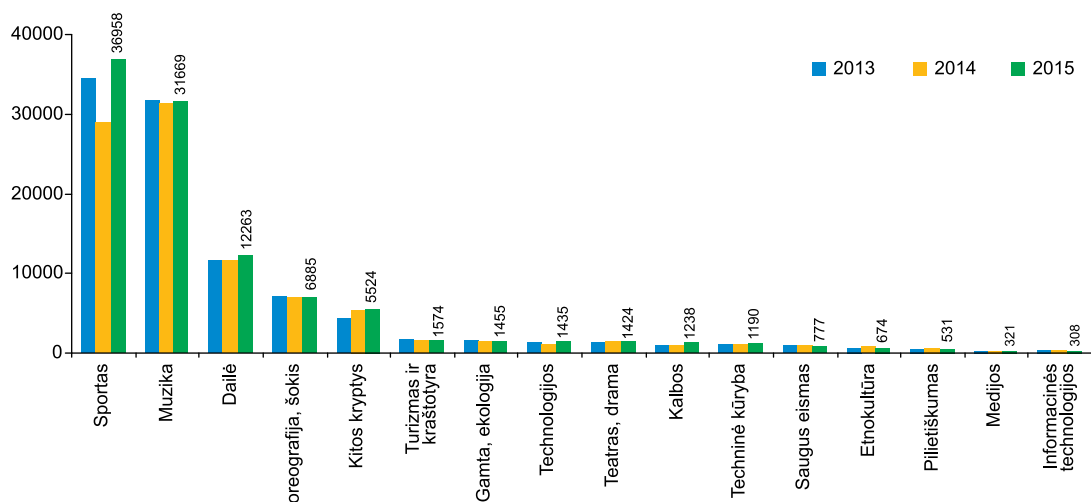
32 pav. Neformaliojo švietimo veiklose dalyvaujančių vaikų dalis (proc.) savivaldybėse 2015–2016 m. m.

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Dažniausiai vaikai renka si sporto ir meno kryptis NVŠ programas: 2015 m. įvairias sporto programas pasirinko 36 proc. neformaliajame švietime dalyvaujančių vaikų, muzikos – 30 proc., dailės – 12 proc., choreografijos – 7 proc. Mažiausio susidomėjimo kol kas sulaukia tautiniam ir pilietiniam ugdymui, medijoms ir informacinėms technologijoms skirtos NVŠ programos (33 pav.).

33 pav. Vaikų, dalyvaujančių neformaliajame švietime, skaičius pagal programų kryptis

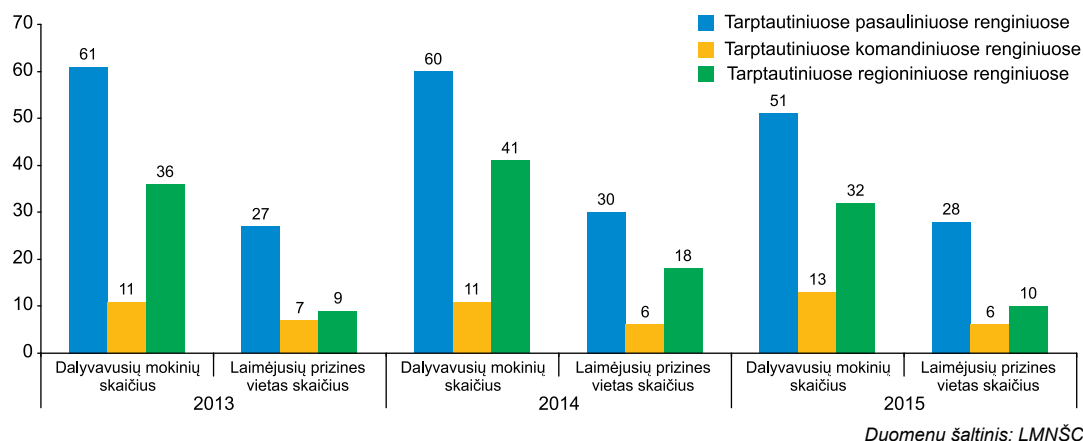

Duomenų šaltinis: ŠVIS

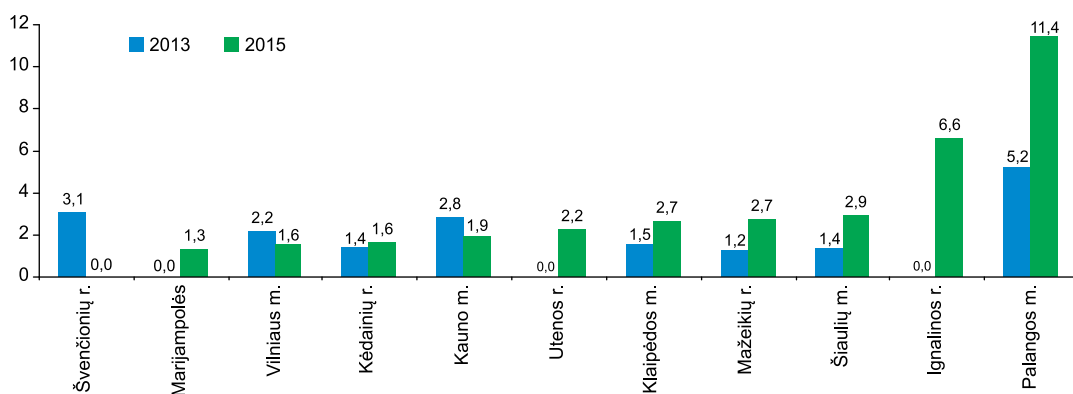
Mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikiams tenkinti, ugdyti bendrąsias ir mokomųjų dalykų kompetencijas, rasti ir atpažinti gabius ir talentingus vaikus, skatinti domėtis mokslu, sportu ir menu padeda tarptautinės ir nacionalinės mokinių olimpiados, konkursai ir renginiai.

Įvairiuose tarptautiniuose renginiuose per pastaruosius trejus metus dalyvavo 316 Lietuvos mokinių: tarptautiniuose pasauliniuose renginiuose dalyvavo 172 Lietuvos mokiniai, tarptautiniuose komandiniuose renginiuose (ES gamtos mokslų olimpiadoje ir Pasaulio komandinių debatų čempionate) – 35 Lietuvos mokiniai, tarptautiniuose regioniniuose renginiuose (Baltijos kelio matematikos, Baltijos šalių informatikos, chemijos, vokiečių kalbos, tarptautinėse lenkų kalbos, rusų kalbos, istorijos ir muzikos olimpiadose) – 109 Lietuvos mokiniai (34 pav.). Iš jų 141 laimėjo prizines vietas. Savivaldybėse tarptautinių renginių prizininkų skaičius, tenkantis 10 tūkst. mokinių, svyruoja nuo 0 iki 11,4 (35 pav.)

34 pav. Tarptautiniuose renginiuose dalyvavusių ir prizines vietas laimėjusių šalies mokinių skaičius

35 pav. Tarptautinių renginių prizininkų skaičius, tenkantis 10 tūkst. mokinių, savivaldybėse*

* Pateikiami duomenys tik tų savivaldybių, kurių mokiniai 2013–2015 m. tapo tarptautinių renginių prizininkais.

Duomenų šaltinis: LMNŠC

Šalyje organizuojama daugiau nei 20 dalykinių olimpiadų, priskiriamų humanitarinių mokslų (8 olimpiados), socialinių mokslų (3 olimpiados), gamtos mokslų (6 olimpiados), tikslųjų mokslų ir informacinių technologijų (2 olimpiados), meninio ir technologinio ugdymo (3 olimpiados) sritims. Kasmet apie 400 šalies mokinių tampa šių renginių prizininkais. Savivaldybėse šalies dalykų olimpiadų prizininkų skaičius, tenkantis 10 tūkst. mokinių, svyruoja nuo 0 iki 26,4 (5 lentelė).

5 lentelė. Šalies dalykų olimpiadų prizininkų skaičius, tenkantis 10 tūkst. mokinių, savivaldybėse

Savivaldybė	Humanitarinių mokslų olimpiados		Socialinių mokslų olimpiados		Gamtos mokslų olimpiados		Tikslųjų mokslų ir IT olimpiados		Meninio ir technologinio ugdymo olimpiados	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Akmenės r.	0	3,3	0	0	0	0	0	0	3,0	0
Alytaus m.	4,7	6,3	0	0	2,3	3,8	0	0	0	1,3
Alytaus r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anykščių r.	0	0	3,2	0	0	0	0	0	0	0
Birštono	16,5	0	0	0	0	0	0	0	16,5	0
Biržų r.	0	3,3	0	0	0	0	0	0	2,9	0
Druskininkų	7,9	4,5	0	0	4,0	0	4,0	0	0	0
Elektrėnų	0	0	0	3,7	0	3,7	0	0	0	7,5
Ignalinos r.	5,6	26,4	5,6	6,6	0	6,6	0	0	5,6	6,6
Jonavos r.	1,6	1,8	1,6	0	9,7	10,7	0	0	0	0
Joniškio r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jurbarko r.	2,6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaišiadorių r.	0	2,5	0	2,5	0	0	2,4	2,5	0	2,5
Kalvarijos	0	13,3	0	6,6	0	0	0	0	0	0
Kauno m.	2,6	3,3	1,0	1,4	4,9	7,2	1,3	3,6	1,3	0,6
Kauno r.	4,2	2,2	2,1	1,1	0	1,1	0	0	1,0	1,1
Kazlų Rūdos	0	0	0	6,5	0	0	0	0	0	0
Kėdainių r.	5,7	3,2	2,9	0	10,1	3,2	0	0	1,4	0
Kelmės r.	7,2	2,8	0	0	0	0	0	0	2,4	0
Klaipėdos m.	3,6	5,4	2,1	2,7	4,6	9,1	0	1,1	3,1	2,1
Klaipėdos r.	0	2,1	0	0	5,9	12,3	0	0	0	0
Kretingos r.	9,0	4,0	0	0	1,8	5,9	0	0	1,8	0
Kupiškio r.	3,9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lazdijų r.	7,7	8,6	0	0	0	0	0	0	0	0
Marijampolės	3,6	0	3,6	1,3	1,2	3,9	0	3,9	0	0
Mažeikių r.	1,2	1,4	1,2	1,4	3,7	9,6	0	0	2,5	0
Molėtų r.	0	4,9	0	4,9	4,3	0	0	0	0	0
Neringos	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pagėgių	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pakruojo r.	0	0	0	0	3,2	0	0	0	0	0
Palangos m.	5,2	22,9	0	0	5,2	0	0	0	0	0
Panevėžio m.	5,1	2,4	0	3,2	1,4	2,4	1,4	0	0	0
Panevėžio r.	0	3,0	0	0	0	0	0	0	2,8	0
Pasvalio r.	2,7	3,1	0	0	0	0	0	0	2,7	0
Plungės r.	5,7	4,3	0	0	7,6	0	0	0	0	0
Prienų r.	0	0	0	0	0	0	0	0	3,0	3,4
Radviliškio r.	1,8	2,0	1,8	0	3,7	0	0	0	0	0
Raseinių r.	2,1	0	0	0	2,1	0	0	0	0	0
Rietavo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rokiškio r.	0	2,6	0	2,6	2,3	0	0	0	0	0
Skuodo r.	3,8	8,9	0	0	0	8,9	0	0	0	0
Šakių r.	0	0	2,3	0	11,3	5,2	0	0	2,3	2,6
Šalčininkų r.	2,3	4,9	0	0	0	2,5	0	0	0	0
Šiaulių m.	2,7	2,2	3,4	2,9	4,8	7,3	1,4	2,2	2,7	2,9
Šiaulių r.	0	2,5	0	0	0	0	0	0	0	0
Šilalės r.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šilutės r.	3,3	1,8	1,6	0	1,6	0	0	0	0	0

Savivaldybė	Humanitarinių mokslų olimpiados		Socialinių mokslų olimpiados		Gamtos mokslų olimpiados		Tikslųjų mokslų ir IT olimpiados		Meninio ir technologinio ugdymo olimpiados	
	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015	2013	2015
Širvintų r.	9,8	0	4,9	0	0	0	0	0	0	5,5
Švenčionių r.	6,1	7,0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tauragės r.	3,5	2,0	0	2,0	0	0	0	0	1,7	0
Telšių r.	4,8	7,3	1,6	0	1,6	0	0	0	1,6	0
Trakų r.	2,3	2,6	0	0	0	2,6	0	0	0	2,6
Ukmergės r.	11,0	2,5	0	2,5	0	0	0	0	2,2	0,0
Utenos r.	2,0	0	2,0	0	2,0	2,2	0	0	0	0
Varėnos r.	0	4,1	3,5	0	0	0	0	0	0	0
Vilkaviškio r.	5,0	1,9	1,7	0	0	0	1,7	0	0	0
Vilniaus m.	7,0	8,0	1,1	1,7	4,6	6,6	5,6	4,4	0,5	2,0
Vilniaus r.	1,1	1,1	0	0	0	1,1	0	0	1,1	0
Visagino	4,6	19,8	0	0	4,6	0	0	0	4,6	5,0
Zarasų r.	0	6,0	5,3	0	0	0	0	0	5,3	6,0
Šalyje	3,7	4,1	1,1	1,2	3,0	4,0	1,3	1,5	1,0	1,0

– rodiklio reikšmė lygi šalies vidurkiui arba už jį aukštesnė.

Duomenų šaltinis: LMNŠC

2014–2015 m. 470 Lietuvos mokinių tapo tarptautinių sporto varžybų čempionais ir prizininkais. Šalyje organizuojamose sporto varžybose apdovanojimus pelnė 1 815 mokinių. Savivaldybėse sporto varžybų prizininkų skaičius, tenkantis 1 tūkst. mokinių, svyruoja nuo 0 iki 30,9 (tarptautinių varžybų prizininkų dalis) ir 152 (šalies varžybų prizininkų dalis) (6 lentelė).

Gausiausiai mokiniai dalyvauja sveikai gyvensenai ir saugumui skirtuose šalies renginiuose – iš 1 tūkst. šalies mokinių dalyvauja 209 mokiniai. Savivaldybėse šalies renginiuose dalyvavusių vaikų skaičius, tenkantis 1 tūkst. mokinių, svyruoja nuo 0 iki 778 (6 lentelė).

6 lentelė. Neformaliojo švietimo renginiuose dalyvavusių mokinių skaičius, tenkantis 1 tūkst. mokinių, savivaldybėse 2015 m.

Savivaldybė	Sporto varžybų prizininkų skaičius, tenkantis 1000-iai mokinių		Dalyvavusių įvairiuose šalies renginiuose mokinių skaičius, tenkantis 1000-iai mokinių				
	Šalies sporto varžybos	Tarptautinės sporto varžybos	Techninis sportas	Mokslinė veikla	Sveika gyvensena ir saugumas	Gamtamokslinis ugdymas	Etnokultūra
Akmenės r.	8,7	7,4	0	1,1	352,2	6,9	2,9
Alytaus m.	3,8	0	0	0,6	495,2	4,8	5,1
Alytaus r.	0	0	0	0,7	376,9	0	11
Anykščių r.	18,9	30,9	8,9	5,4	777,9	17,2	0
Birštono	0	0	0	1,7	706,2	0	0
Biržų r.	33,6	12,0	1,5	2,5	46,5	0	1,5
Druskininkų	5,4	0	0	0	198,7	0	14
Elektrėnų	1,5	2,6	0	0,5	56,7	0	5,8
Ignalinos r.	16,5	1,3	0	0,2	408,2	0	5,6
Jonavos r.	2,5	0	0	0,5	427,4	2	1,7
Joniškio r.	16,1	6,3	0	2,8	517	6	3
Jurbarko r.	4,0	0	0	2,5	317,7	0	4
Kaišiadorių r.	3,0	0	7,5	0,4	62,8	5,9	0
Kalvarijos	31,8	18,6	0	0	328,9	0	0,7
Kauno m.	13,1	3,0	2,7	2,2	329,8	0,5	1,3
Kauno r.	16,8	1,3	0	4,3	260,4	4,6	1,6

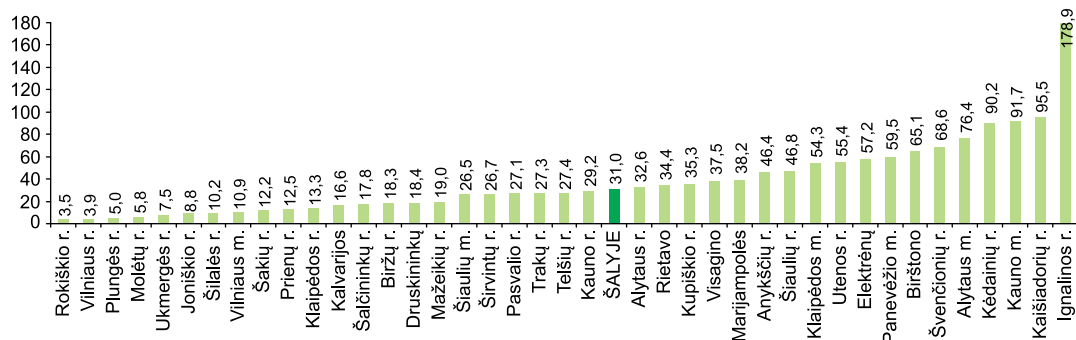
Savivaldybė	Sporto varžybų prizininkų skaičius, tenkantis 1000-iui mokinių		Dalyvavusių įvairiuose šalies renginiuose mokinių skaičius, tenkantis 1000-iui mokinių				
	Šalies sporto varžybos	Tarptautinės sporto varžybos	Techninis sportas	Mokslinė veikla	Sveika gyvensena ir saugumas	Gamtamokslinis ugdymas	Etnokultūra
Kazlų Rūdos	3,2	0,6	0	4	393,8	17,8	3,1
Kėdainių r.	11,3	0	0	4,7	32,7	3,4	0,8
Kelmės r.	25,9	1,7	0	0,5	115,8	0	2
Klaipėdos m.	2,8	0	3,2	1	116,2	3,2	2,4
Klaipėdos r.	11,1	0	0	0,3	322,1	0	6,1
Kretingos r.	1,2	0	0	0,3	268,8	0	10
Kupiškio r.	0	0	0	0	150,5	0	19,8
Lazdijų r.	0	0	0	2,2	206,1	0	12,4
Marijampolės	8,9	0	3,6	1	250,9	0	5,4
Mažeikių r.	21,6	0,4	0	0,6	233,6	0	3,9
Molėtų r.	9,9	0	0	0	514,9	0	1
Neringos	0	0	0	0	0	0	21,6
Pagėgių	34,4	12,1	0	0	218,4	0	15,1
Pakruojo r.	0	0	0	0,3	41,9	0	1
Palangos m.	0	0	0	3,6	378,1	3,0	5,5
Panevėžio m.	3,1	0	2	1	280,9	2	4,9
Panevėžio r.	78,8	4,5	22,8	4,6	110,6	0	6,1
Pasvalio r.	6,8	0	0	1	694,4	4	2,6
Plungės r.	9,0	0	0	0,1	153,3	0	1,2
Prienų r.	8,5	0	0	0,2	54,1	8,4	4,8
Radviliškio r.	5,2	0	0,7	0	96	0	5,1
Raseinių r.	2,9	0	0	0,4	408,2	17,4	2
Rietavo	13,0	0	0	0	264,4	0	0
Rokiškio r.	26,2	6,5	0	1,2	79,2	0	0,1
Skuodo r.	16,9	4,9	0	0	289,3	0	0,4
Šakių r.	70,8	13,0	0	1,3	74,7	0	6,1
Šalčininkų r.	2,5	0	0	1	231,4	0	1,3
Šiaulių m.	1,8	0	3,1	3,3	155,4	9,1	1,4
Šiaulių r.	20,2	0	0	0,6	82,5	2,5	2,9
Šilalės r.	19,9	0	0	1,3	585,8	0	6,1
Šilutės r.	16,6	1,4	0	0,3	162,9	5,2	2,4
Širvintų r.	152,0	9,9	17,7	1,9	43,9	0	3
Švenčionių r.	7,0	0	0	0,4	290,1	0	7,3
Tauragės r.	34,7	0,6	0	1	205	0	7,6
Telšių r.	0	0	0	0,2	269,3	0	2,3
Trakų r.	1,0	0	0	0	129,2	0	4,7
Ukmergės r.	5,9	0	0	1,7	110,4	0	5,7
Utenos r.	16,8	0	4,5	0,2	401,5	0	0,5
Varėnos r.	9,9	0	5,8	3,4	187,5	2	15,5
Vilkaviškio r.	12,9	0,4	0	2,4	490,8	0,5	6,8
Vilniaus m.	1,0	0	4,2	1,8	23,9	6,1	1
Vilniaus r.	4,2	0	0	0,2	93,5	0	0,6
Visagino	0	0	10,2	0,2	116,7	1,7	3,6
Zarasų r.	0	0	0	0	68,5	0	14,1
Šalyje	10,1	1,4	2,1	1,5	208,7	3,0	3,2

■ – rodiklio reikšmė lygi šalies vidurkiui arba už jį aukštesnė.

Duomenų šaltinis: LMNŠC

2008 m. patvirtinta *Vaikų mokymo plaukti bendrojo lavinimo mokyklose programa*, kurios tikslas – išmokyti kuo daugiau šalies mokinių plaukti ir saugiai elgtis vandenyje ir prie vandens. 2014–2015 m. m. 10 620 šalies mokinių dalyvavo mokymo plaukti programoje, t. y. 31 iš 1 tūkst. šalies mokinių (36 pav.).

36 pav. Mokymo plaukti programoje dalyvavusių mokinių skaičius, tenkantis 1 tūkst. mokinių, savivaldybėse* 2014–2015 m. m.

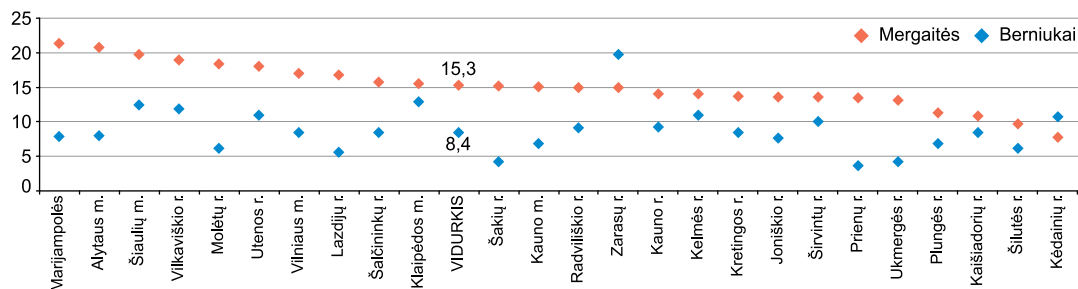
* Pateikiami duomenys tik tų savivaldybių, kurių mokiniai dalyvavo mokymo plaukti programoje.

Duomenų šaltinis: LMNŠC

Socialinės emocinės mokinių kompetencijos

HBSC tyrimas teikia informacijos apie 11–15 metų mokinių laimingumą. Duomenys rodo, kad laimingiausi – Prienų rajono berniukai ir Kėdainių rajono mergaitės, o kas penkta Marijampolės savivaldybės mergaitė (21,3 proc.) ir kas penktas Zarasų rajono berniukas (19,7 proc.) nesijaučia laimingi (37 pav.).

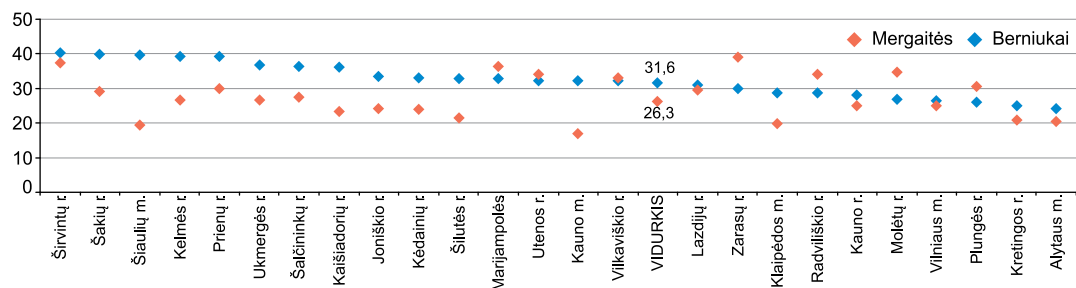
37 pav. Mokinių, kurie nesijaučia laimingi, dalis (proc.) savivaldybėse 2014 m.

Duomenų šaltinis: HBSC 2014

HBSC tyrimas analizuoja ir patyčių mastą mokyklose. Dažnai patyčias patiriančių ar iš kitų besityčiojančių mokinių dalis tyrime dalyvavusiose Lietuvos savivaldybėse skyrėsi 1,5–3 kartus (38 ir 39 pav.).

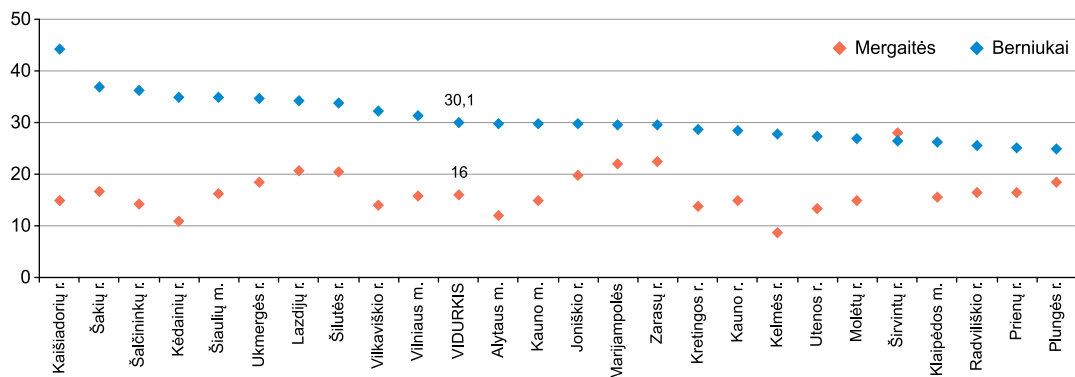
38 pav. Lietuvos mokinių, kurie dažnai patyrė patyčias, dalis (proc.) savivaldybėse 2014 m.

Duomenų šaltinis: HBSC 2014

39 pav. Lietuvos mokinių, kurie patys dažnai tyčiojosi iš kitų, dalis (proc.) savivaldybėse 2014 m.

Duomenų šaltinis: HBSC 2014

Lyginant savivaldybių duomenis apie patyčias patiriančius ir iš kitų besityčiojančius berniukus ir mergaites matyti, kad geresnė padėtis pagal šiuos rodiklius Alytaus m., Plungės r. ir Klaipėdos m. savivaldybėse, prastesnė – Širvintų r., Zarasų r., Šakių r. ir Marijampolės savivaldybėse.

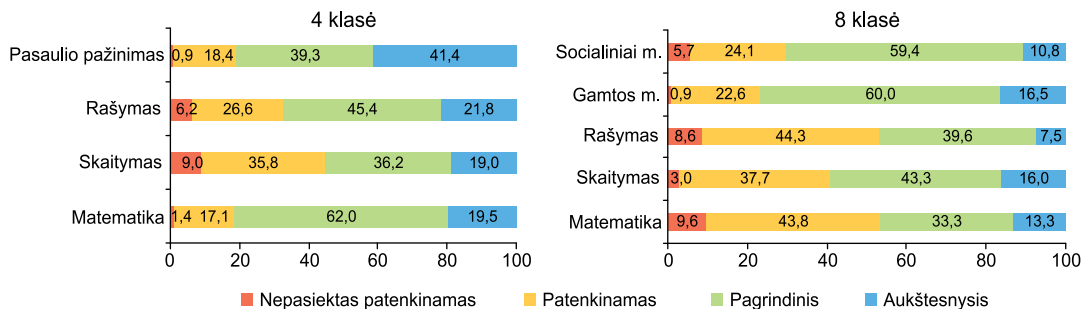
Patyčių padėtis mokyklose tiriama ir standartizuotais testais. Ir HBSC tyrimu, ir standartizuotais testais mažesnis patyčių mastas nustatytas Molėtų r. ir Plungės r. savivaldybėse, o Lazdijų r. ir Šalčininkų r. savivaldybėse – didesnis.

Standartizuotų testų rezultatai

2015 m. standartizuotas testavimas buvo atliekamas 42 savivaldybėse (jose testus atliko visi savivaldybės mokyklų 4 ir 8 klasių mokiniai) ir dar 136 pavienėse mokyklose iš kitų savivaldybių.

Standartizuotų testų rezultatai atskleidė, kad 4 klasės mokiniai aukščiausius rezultatus pasiekia pasaulio pažinimo srityje, tačiau sunkiau mokytis skaitymo ir rašymo. 8 klasėje aukščiausi gamtos mokslų srities pasiekimai, žemiausi – rašymo ir matematikos (40 pav.).

40 pav. Mokinių pasiskirstymas (dalis proc.) pagal pasiekimų lygius 2015 m.*

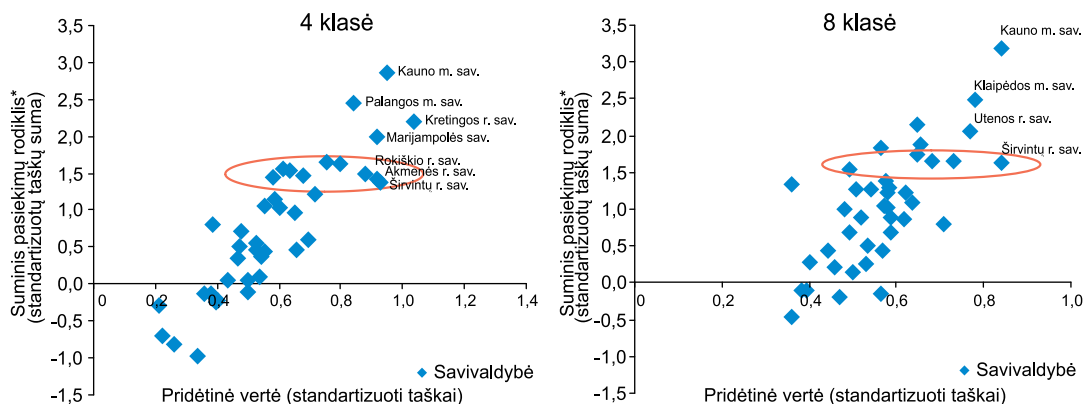
* Savivaldybių, kuriose standartizuotą testavimą atliko visos mokyklos, duomenys.

Duomenų šaltinis: NEC

Remiantis mokinių klausymynų duomenimis, galima apskaičiuoti tokius rodiklius kaip mokyklos sukuriamą pridėtinę vertę. Aukštesni mokinių pasiekimai savivaldybėse yra susiję su didesne savivaldybės mokyklose sukuriamą pridėtinę vertę (41 pav.). Tačiau matyti, kad panašūs mokinių pasiekimai nebūtinai reiškia, jog ir mokyklų pridėtinė vertė panaši (41 pav. apibrauktos savivaldybės, kuriose mokinių pasiekimai panašūs, bet mokyklų sukuriamą pridėtinę vertę labai skiriasi). Taip yra, nes tam tikro lygio pasiekimai gali būti pasiekti ne tik dėl mokyklos indėlio, bet ir dėl mokinių savybių ar kitų veiksnių.

Iš informaciją apie 2015 m. standartizuoto testavimo rezultatus sutikusių paskelbti 40-ies savivaldybių didžiausia pridėtinė vertė buvo sukurta Kauno m., Klaipėdos r., Kretingos r., Palangos m., Širvintų r. ir Utenos r.

41 pav. Mokinių pasiekimų ir mokyklos pridėtinės vertės sąryšis 2015 m.

* Rodiklis apskaičiuotas, susumavus matematikos, skaitymo, rašymo ir pasaulio pažinimo standartizuotus taškus.

* Rodiklis apskaičiuotas, susumavus matematikos, skaitymo, rašymo, gamtos mokslų ir socialinių mokslų standartizuotus taškus.

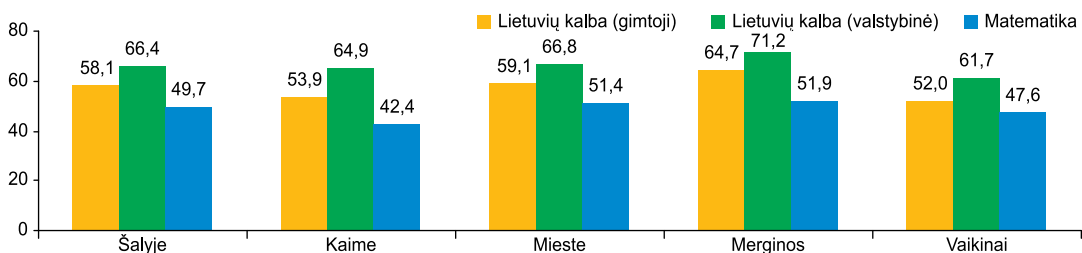
Duomenų šaltinis: NEC

savivaldybėse. Šios savivaldybės patenka tarp 10-ies didžiausių pridėtinę vertę sukūrusių savivaldybių vertinant ir pagal 4 klases, ir pagal 8 klases mokinių pasiekimus ir mokymosi kontekstą.

Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo rezultatai

2015 m. PUPP duomenys atskleidė, kad aukščiausi rezultatai šalyje pasiekti atliekant valstybinės lietuvių kalbos patikrinimą, o žemiausi buvo matematikos rezultatai. Visų trijų dalykų mokinių pasiekimai mieste aukštesni nei kaime, merginų – aukštesni nei vaikinių (42 pav.).

42 pav. Vidutinė surinktų PUPP taškų dalis (proc.) 2015 m.

Duomenų šaltinis: NEC

2015 m. penktadalis mokinių nepasiekė patenkinamo matematikos pasiekimų lygio, lietuvių kalbos – 4,1 proc. Aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygį pasiekė 16,9 proc. mokinių, lietuvių – 13,9 proc. Nuo 2013 m. iki 2015 m. padėtis pagerėjo: sumažėjo patenkinamo lygio nepasiekiančių ar tik jį pasiekiančių mokinių dalis, padaugėjo pasiekiančiųjų aukštesnįjį lygį (43 pav.).

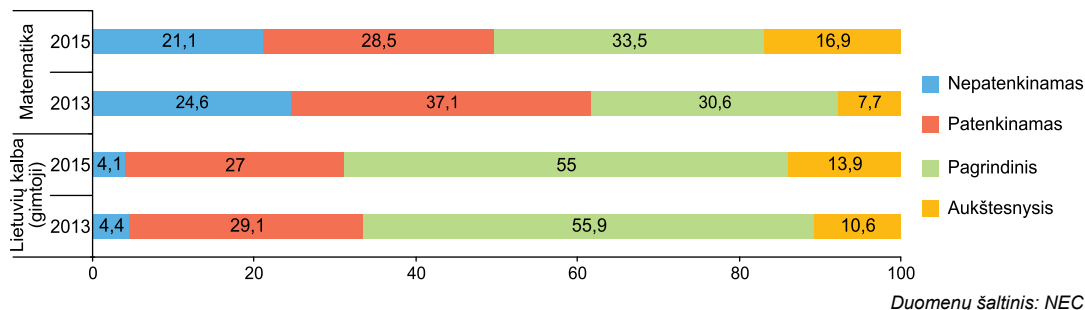
Daugiausiai pagrindinį ar aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygius pasiekusių mokinių buvo Visagino, Vilniaus ir Neringos miestų savivaldybėse, mažiausiai – Kalvarijos, Akmenės r. ir Panevėžio r. savivaldybėse (44 pav.). Matyti, kad beveik visose savivaldybėse pagrindinį ar aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygius pasiekusių mokinių dalis nuo 2013 m. iki 2015 m. padidėjo. Šis rodiklis labiausiai pagerėjo Visagino (28 proc. punktais), Anykščių r. (23 proc. punktais), Neringos, Varėnos r. ir Joniškio r. (po 19 proc. punktų) savivaldybėse.

Daugiausiai pagrindinį ar aukštesnįjį lietuvių kalbos (gimtosios) pasiekimų lygius pasiekusių mokinių buvo Palangos m., Visagino ir Lazdijų r. savivaldybėse, mažiausiai – Kalvarijos, Akmenės r. ir Panevėžio r. savivaldybėse (45 pav.). Nuo 2013 m. iki 2015 m. dviejuose trečdaliuose savivaldybių (39-iose savivaldybėse) padėtis pagerėjo. Kaip ir matematikos srityje, labiausiai pagrindinį ar aukštesnįjį lietuvių kalbos pasiekimų

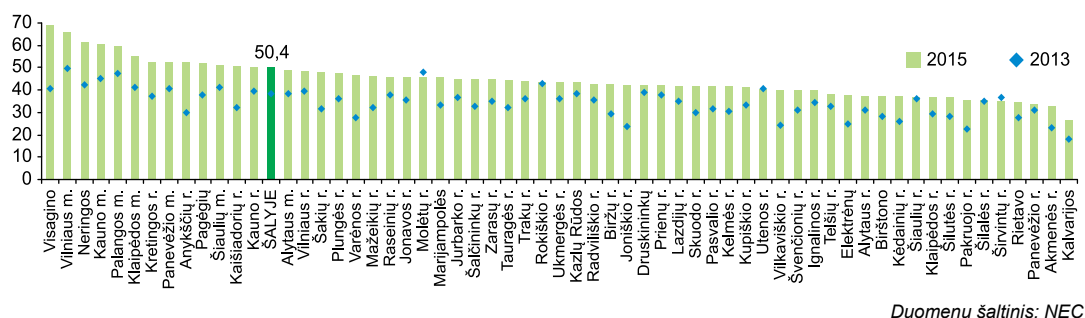

lygius pasiekusių mokinių padaugėjo Visagino m. ir Anykščių r. savivaldybėse (po 12 proc. punkto), taip pat Druskininkų, Varėnos r. ir Pasvalio r. savivaldybėse (po 11 proc. punktų).

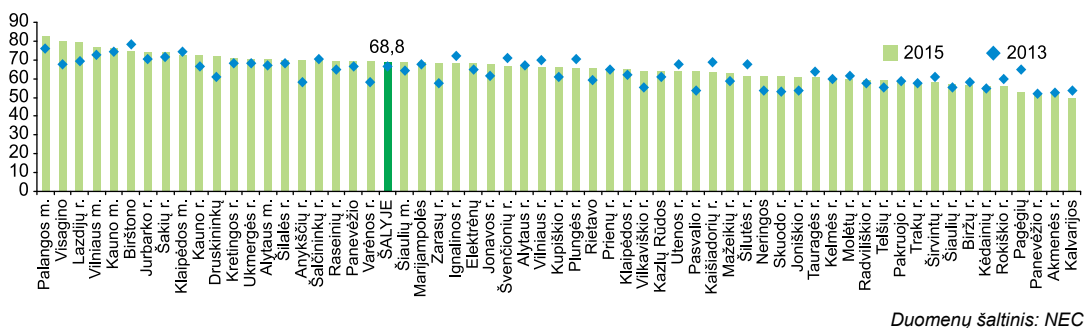
43 pav. Mokinių pasiskirstymas (dalis proc.) pagal pagrindinio ugdymo pasiekimų lygius

44 pav. Pagrindinį ar aukštesnįjį matematikos pasiekimų lygius pasiekusių mokinių dalis (proc.) savivaldybėse

45 pav. Pagrindinį ar aukštesnįjį lietuvių kalbos (gimtosios) pasiekimų lygius pasiekusių mokinių dalis (proc.) savivaldybėse

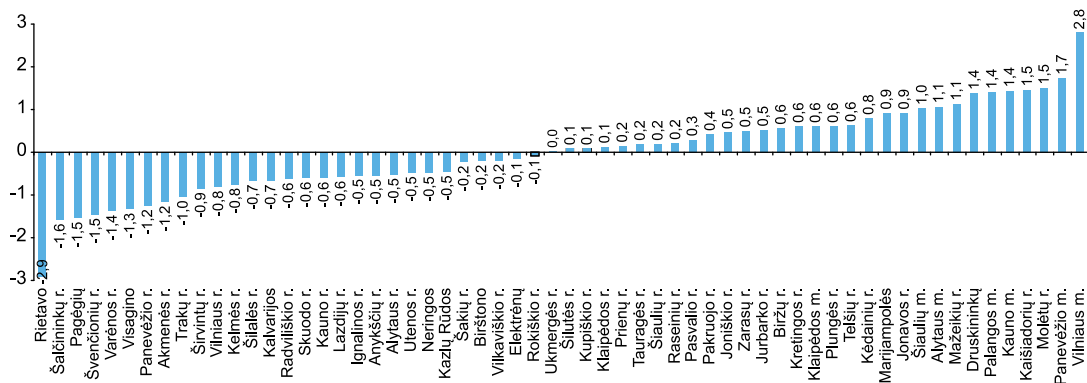

Valstybinių brandos egzaminų rezultatai

Mokinių pasiekimams, kuriuos jie demonstruoja baigdami vidurinio ugdymo programą, palyginti tarp savivaldybių apskaičiuojamas apibendrintas VBE rodiklis, kuris gaunamas įvertinus egzaminus pasirinkusių abiturientų dalį ir egzaminų išlaikymo rezultatus. Tariant, kad šalies savivaldybių vidurkis lygus 0, apibendrintas savivaldybių VBE rodiklis, išreikštas standartizuotais taškais, pasiskirsto skalėje tarp 3 ir -3.

2015 m. aukščiausi abiturientų pasiekimai buvo Vilniaus m., Panevėžio m., Molėtų r., Kaišiadorių r. ir Kauno m. savivaldybėse, žemiausi – Varėnos r., Švenčionių r., Pagėgių, Šalčininkų r. ir Rietavo savivaldybėse (46 pav.).

46 pav. Apibendrintas savivaldybių VBE rodiklis (standartizuotais taškais)* 2015 m.

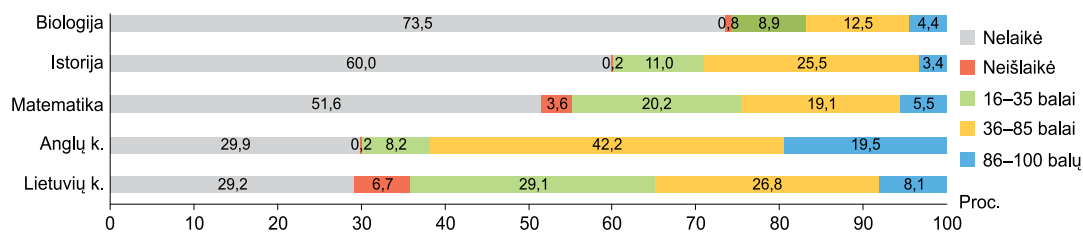

* Standartizuotas šalies savivaldybių vidurkis lygus 0.

Duomenų šaltinis: NEC

2015 m. didžiausia abiturientų dalis laikė lietuvių kalbos ir literatūros ir anglų kalbos VBE, matematikos VBE laikė beveik pusė abiturientų. Aukščiausius mokymosi rezultatus abiturientai pademonstravo per anglų kalbos VBE. Didžiausia abiturientų dalis neišlaikė lietuvių kalbos ir literatūros ir matematikos VBE (47 pav.).

47 pav. VBE rezultatai pagal mokomuosius dalykus 2015 m.

Duomenų šaltinis: NEC

Savivaldybėse aukščiausius mokymosi rezultatus per VBE pademonstravusių (surinkusių 86–100 balų) abiturientų dalis smarkiai svyruoja: lietuvių kalbos ir literatūros – nuo 0 proc. (Birštonas) iki 13,6 proc. (Vilniaus m.), matematikos – nuo 0 proc. (Birštonas ir Pagėgiai) iki 10,4 proc. (Vilniaus m.), anglų kalbos – nuo 4,9 proc. (Kalvarijos) iki 41,4 proc. (Palangos m.), istorijos – nuo 0 proc. (Birštonas ir Kalvarijos) iki 6,2 proc. (Vilniaus m.), biologijos – nuo 0 proc. (Birštonas) iki 10,1 proc. (Molėtų r.) (7 lentelė).

7 lentelė. Savivaldybės, kuriose didžiausia abiturientų dalis (proc.) surinko aukščiausius balus (86–100 balų) per VBE 2015 m.

Lietuvių kalba ir literatūra		Matematika		Anglų kalba		Istorija		Biologija	
Vilniaus m.	13,6	Vilniaus m.	10,4	Palangos m.	41,4	Vilniaus m.	6,2	Molėtų r.	10,1
Kalvarijos	11,1	Šiaulių r.	7,1	Vilniaus m.	31,3	Neringos	5,6	Jurbarko r.	10
Neringos	11,1	Jonavos r.	6,7	Neringos	27,8	Kazlų Rūdos	5,1	Tauragės r.	8,5
Raseinių r.	10,9	Kauno m.	6,6	Kauno m.	27,7	Druskininkų	5	Vilniaus m.	5,8
Pakruojo r.	10,9	Panevėžio m.	6,3	Klaipėdos m.	26,1	Palangos m.	4,8	Skuodo r.	5,7
Jurbarko r.	10,4	Kretingos r.	6,0	Birštono	25	Kupiškio r.	4,7	Pasvalio r.	5,6
Kazlų Rūdos	10,2	Kupiškio r.	5,8	Panevėžio m.	23,7	Molėtų r.	4,6	Kauno m.	5,6
Ukmergės r.	9,5	Mažeikių r.	5,8	Šiaulių m.	22,6	Klaipėdos r.	4,3	Neringos	5,6
Alytaus m.	9,3	Utenos r.	5,7	Ukmergės r.	21,8	Marijampolės	4,3	Panevėžio m.	5,5
Šiaulių m.	9,2	Neringos	5,6	Druskininkų	19,4	Panevėžio m.	4,1	Biržų r.	5
						Zarasų r.	4,1		

Duomenų šaltinis: NEC

Šie duomenys dar kartą įrodo, kad šalyje labai skiriasi mokinių pasiekimai pagal regionus, todėl mažinti tokį mokymosi pasiekimų netolygumą yra svarbus uždavinys šalies švietimo bendruomenei.

ŠALTINIAI

2012 metų nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai. Apžvalga. Nacionalinis egzaminų centras.

2014 metų nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai. Ataskaita. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras.

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybė. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros metinis pranešimas. 2013 (4). Vilnius, 2013.

Bendrojo ugdymo mokyklų veiklos kokybė. Nacionalinės mokyklų vertinimo agentūros metinis pranešimas. 2015 (5). Vilnius, 2015.

Dudaitė J. Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas PISA 2006. Ataskaita. Gamtos mokslai, matematika, skaitymo gebėjimai. Vilnius, 2007.

Dudaitė J. Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2009. Rezultatai. Vilnius, 2010.

Dudaitė J., Eljio A., Urbienė Ž., Zabulionis A. Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2003. Ataskaita. Vilnius, 2004.

Eljio A. Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo PIRLS 2006 ataskaita. Vilnius, 2007.

Growing up Unequal: Gender and Socioeconomic Differences in Young People's Health and Well-being. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) Study: International report from the 2013/2014 survey. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2016.

IEA Tarptautinio kompiuterinio ir informacinio raštingumo tyrimo ICILS 2013 ataskaita. Vilnius: Švietimo informacinių technologijų centras, 2014.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Vilnius: Švietimo ir mokslo ministerija, 2014.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. kovo 30 d. įsakymas Nr. ISAK-608 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2007 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. ISAK-587 „Dėl Bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės išorės audito tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2013 m. spalio 18 d. įsakymas Nr. V-972 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo finansavimo tobulinimo veiksmų plano 2014–2016 m. patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. sausio 27 d. įsakymas Nr. V-38 „Dėl Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. V-485 „Dėl Vaikų ir jaunimo socializacijos 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-779 „Dėl Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 5 d. įsakymas Nr. V-808 „Dėl Bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, stiprinimo ir inkluzinio ugdymo plėtros 2014–2016 m. veiksmų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugsėjo 16 d. įsakymas Nr. V-817 „Dėl Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą 2014–2016 metų veiksmų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. lapkričio 19 d. įsakymas Nr. V-1196 „Dėl Kokybės kultūros plėtros veiksmų plano patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas Nr. V-1309 „Dėl Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašo patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2016 m. kovo 25 d. įsakymas Nr. V-237 „Dėl Pilietinio ir tautinio ugdymo 2016–2020 metų tarpinstitucinio veiksmų plano patvirtinimo“.

Lithuania – Country Note – Skills Matter: Further Results from the Survey of Adult Skills. OECD, 2016. <http://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Lithuania.pdf>.

Pilietinės galios indeksas, 2012, 2013, 2014 metai. Vilnius: Pilietinės visuomenės institutas, 2015.

PISA 2012 Results: Excellence Through Equity: Giving Every Student the Chance to Succeed (Volume II). PISA, OECD Publishing, 2013.

PISA 2012 Results: Ready to Learn: Students' Engagement, Drive and Self-Beliefs (Volume III). PISA, OECD Publishing, 2013.

Priešmokyklinis ugdymas – nuo visuotinio prie privalomojo. Švietimo problemos analizė. 2014 lapkritis, Nr. 11 (116).

Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills. OECD Skills Studies, OECD Publishing, Paris, 2015.

Students, Computers and Learning: Making the Connection. PISA, OECD Publishing, 2015.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2007. Ataskaita. Matematika ir gamtos mokslai. 4 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2008.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2007. Ataskaita. Gamtos mokslai. 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2008.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2007. Ataskaita. Matematika. 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2008.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2011. Ataskaita. 4 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2012.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2011. Ataskaita. Gamtos mokslai. 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2012.

Tarptautinis matematikos ir gamtos mokslų tyrimas TIMSS 2011. Ataskaita. Matematika. 8 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2012.

Tarptautinis penkiolikmečių tyrimas OECD PISA 2012. Ataskaita. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2013.

Tarptautinis skaitymo gebėjimų tyrimas PIRLS 2011. Ataskaita. 4 klasė. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras, 2012.

Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos įgyvendinimas. Medžiaga diskusijoms. Vilnius: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras, 2015.

Zaborskis A., Vareikienė I. Patyčių paplitimo Lietuvos mokyklose pokyčiai 1994–2014 metais. Visuomenės sveikata, 2015, Nr. 2 (69), p. 40–47.

LIETUVA. ŠVIETIMAS ŠALYJE IR REGIONUOSE 2016
MOKINIŲ PASIEKIMAI

Santrauka

2016-08-12. Tiražas 500 egz.

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius
Spausdino UAB „INDIGO print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

ISBN 978-9986-03-678-4